

K-707

48
949

POPIS PUBLICZNY

UCZNIÓW

SZKOŁY WOJEWÓDZKIÉY WARSZAWSKIÉY
XX. P I A R Ó W

odbywać się będzie dnia 20. 21. 22. Lipca

025375

NA KTÓRY

PRZESWIEŃTA, PUBLICZNOŚĆ

BEK-OR i NAUCZYCIELE

ZAPRASZAJĄ.

Handwritten signature

DUPLIKA

W WARSZAWIE 1829 Roku.

Za pozwoleniem Cenzury.

P O R Z A D E K

którym Popis Publiczny odbywać się będzie
1829. roku.

Dnia 20. Lipca w Poniedziałek.

KLASSA I. i II.

<i>Nauki.</i>	<i>Godziny</i>	<i>Nauczyciele.</i>
Nauka Religii i Moral:	od 8½ do 9	XX. Malinowski, Stan- kiewicz i Haczkowski
Język Łaciński -	od 9 do 10	XX. Haczkowski i Ste- pnowski.
Arytmetyka i Jeometrya	od 10 do 11	X. Malinowski i P. Smar- żewski.
Historya naturalna i Fizyka - -	od 11 do 11½	P. Wierzbicki.
Hist. powsz: Polska: i Jeografia -	od 11½ do 12½	XX. Presiowski i Ste- pnowski.
Język Polski -	od 12½ do 1.	P. Smarżewski i X. Ste- pnowski

Dnia 21. Lipca we Wtorek.

KLASSA III. i IV.

Nauka Religii i Moralna	od 8½ do 9	XX. Gnychowski i Hacz- kowski.
Język Łaciński i Grecki	od 9 do 10	XX. Presiowski, Hacz- kowski i P. Szwaynic
Arytmetyka, Algebra i Jeometrya	od 10 do 11	XX. Janicki, i Malino- wski.
Fizyka i Hist. naturalna	od 11 do 11½	X. Gnychowski.
Hist. powsze: i Polska	od 11½ do 12	PP. Smarżewski, Szway- nic i X. Gnychowski.
Jeografia	od 12 do 12½	PP. Smarżewski i Szwaynic.
Język Niemiecki	od 12½ do 1	P. Packhäuser.
Język Francuzki	od 1 do 1½	P. Bonfils.
Język Polski -	od 1½ do 2	PP. Wierzbicki i Szway-

Dnia 22 Lipca we Srode.

KLASSA V. i VI.

<i>Nauki.</i>	<i>Godziny.</i>	<i>Nauczyciele.</i>
Nauka Religii i Moralna	od 8 $\frac{1}{2}$ do 9	XX. Kurowski, Andraszek i Rektor
Język Łaciński i Grecki	od 9 do 10	XX. Stankiewicz, Wasilowski, Andraszek, i P. Szwaynic,
Algebra, Jeometrya.	od 10 do 11	XX. Janicki i Malinowski
Fizyka, Chemia, Hist. Naturalna	od 11 do 11 $\frac{1}{2}$	X. Kurowski i P. Wierzbicki.
Hist: Powsteczna, Polska, Rossyjska i Jeogra:	od 11 $\frac{1}{2}$ do 12 $\frac{1}{2}$	P. Szwaynic XX. Stankiewicz i Wasilowski
Język Niemiecki	od 12 $\frac{1}{2}$ do 1	P. Packhäusser.
Język Francuzki	od 1 do 1 $\frac{1}{2}$	P. Bonfils.
Język Polski.	od 1 $\frac{1}{2}$ do 2.	X. Prefekt.

Dołącza się *Krótką wiadomość o Seymach i Seymikach przedseymowych w dawney Polsce*, przez X. Presiowskiego Magistra Nauk i Sztuk pięknych.

KRÓTKA WIADOMOŚĆ

O SEYMACH i SEYMIKACH PRZEDSEYMOWYCH W DAWNEY POLSCE.

OŚWIECENIE, duch czasu, a naywięcéy zmiany polityczne w narodach, prowadzą za sobą zmianę ich urządzeń i zwyczajów. Koniec ośmnastego i początek dziewiętnastego wieku, łącząc w narodzie Polskim te wszystkie okoliczności, musiał inny nadać rzeczom porządek. Dźwignięte z gruzów dobroczynną ręką Królestwo, i w rządzie mocarstw Europejskich pomieszczone, na zasadzie nadanę sobie przez Wspaniałego Wskrzesiciela karty Konstytucyynę, nową otrzymało organizacyą, która wiele dawniejszych ustaw i zwyczajów z duchem czasu niezgodnych i dla narodu szkodliwych, uchylifa. Te iednakże zwyczaje, iako obiaśniające dzieie. oyczyste, i malujące charakter narodowy, mają swoię ważność we względzie Historji i Literatury. Wiadomość o Seymach nie może bydź dla Polaka obojętną, bo te, za obieralnych zwłaszcza monarchów, całą niemal panującego przywłaszczyły sobie władzę i kierowały interesami państwa.

Seymy Polskie, były wspaniałém i poważném Zgromadzeniem trzech stanów cały naród reprezentujących, to jest Króla iako głowy narodu, Senatu iego rady i Rycerstwa

czyli Szlachty w pewną liczbę od Województw, Ziemi i Powiatów wybranych: które to trzy stany na pewnym miejscu i w pewnym czasie zgromadzone, stanowią nowe prawa lub dawne niszczyły albo poprawiały dla dobra powszechnego. Ten sposób prawodawstwa i sprawowania interesów publicznych w kraju naszym do trzech stanów rozszerzony, późniejszy jest nierównie od ustanowienia Królestwa; i rosnąc powoli z osłabienia Królów i Xiążąt, a z nabytą panów i szlachty przez nadania i przywileje Monarchów mocy, przyszedł do tego stopnia, na którym go w ostatnich czasach widzieliśmy (a).

Rozpatrując się w dziejach oyczystych spostrzegamy, że władza Królów Polskich od Mieczysława aż do śmierci Bolesława Krzywoustego, żadnymi prawami ani wpływem narodu nie była ograniczona. Dzielili oni testamentami swoimi państwo po między dzieci (b), wypowiedali wojnę, kiedy i komu chcieli, nakazywali pospolite ruszenia, stanowili podatki podług upodobania, dochody krajowe dla siebie mieli, i niemi podług swęj woli rozrządzali, ustanawiali Urzędników do prowadzenia wojska, dozoru swych zamków, wybierania podatków i wymierzania sprawiedliwości, na-

(a) Naruszewicz Hist. Nar. Polsk. ed. Mostowsk. Tom. VII. str. 253.

(b) Mieczysław I. umarł. *relinquens regnum suimet filiis dividendum, quod postea filius ejusdem Bolizlaus, noverca et fratribus expulsis... contraxit in unum*, mówi Dytmar str. 99. ed. Wagnera 1807. W Norymberdze. Znaczy również podział przez Bolesława Krzywoustego uczyniony. Długosz r. 1139. str. 450.

znaczeni karę na winowayców (c). Do tych wszystkich spraw tak ważnych nie potrzebowali pozwolenia poddanych, iak to w późniéjszym czasie nastąpiło.

Wzywani niekiedy do rady panowie, doradzali tylko, lecz w niczém woli Monarchy sprzeciwić się nie mogli. Obecność ich służyła iedynie dla nadania większój wagi postanowieniom nieodn.ienym Monarchy (d). Mały i nierownie mniejszy niż w innych krajach okazał się u nas wpływ duchowieństwa na sprawy Państwa przed Bolesławem śmiałym. Biskupi albowiem od zaprowadzenia Religii Chrześcijańskiéj w Polsce, pospolicie byli cudzoziemcami, i z tego powodu do rady monarszój nieprzypuszczani (e). Bolesław śmiały dopiero, widząc i między Polakami wielu zdatnych na wyższe godności duchowne, nie chciał Biskupstw swego narodu cudzoziemcami obsadzać, a gdy ie krajowcy zaięli, zaraz ich do rady używać zaczął. Skażenie moralne walecznego Bolesława, musiało zwrócić na siebie oczy Biskupa Krakowskiego. Przestrzegał on króla: upominał, a w ztém

(c) Gallus Xię. 1. rozdz. 13. ed. Bandtk.

(d) Stąd nie napotykamy w Kronikach i dyplomatach ówczesnych wyrażenia *de consensu*, ale *praesentibus*, *testes huius rei*, *approbant universi i t. d.*

(e) Nie znajdujemy w dawnych Kronikach, żeby przed Bolesławem śmiałym duchowni do rady wzywani byli, owszem świadectwo Galla o radzie Bolesława Chrobrego (Xię. 1. rozdz. 13.) inne sprawia przekonanie. Stronnicze zdanie Łubieńskiego (*Opera posthuma* p. 309.) nie zasługuje na uwagę, równie iak drugie tamże na stronnicy 324.

uporczywie trwającego, od społeczności prawych Chrześcian wyłączyć. Okrutne zamordowanie Świętego Biskupa, pociągnęło za sobą nader dotkliwe skutki. Ustąpił Bolesław, a następca jego Władysław Herman, chcąc złagodzić zagniewaną stolicę Apostolską, i nie chcąc się narazić na podobne nieszczęście, iakiemu brat jego uległ, okazał się dla duchowieństwa powolnym, i rady jego zasięgał: wpływ przeto tego stanu na sprawy państwa znacznie się powiększył. Podział Państwa przez Bolesława Krzywoustego pomiędzy synów, zrodził tysiączne nieszczęścia, od podziału władzy monarszów nieodłączne. Duchowieństwo w chęci zapobieżenia złemu zwoływało synody, których postanowienia wszystkich pojedynczych książąt obowiązywały (*f*). Panowie świeccy nie zaniechali korzystać z powszechnego nieładu, a wynosząc iednych książąt, drugich zaś składając z naczelnego księstwa Krakowskiego, nabywali znacznego wpływu i przywilejów w narodzie. Porozumiawszy się przeto ze stanem duchownym, znieśli dawniejsze synody, stanowiąc natomiast Senat, władzę ograniczającą, wolne dotąd działanie Monarchy. Utworzony tym sposobem Senat około roku 1180. wglądał niekiedy w czynności rządowe, i opierał się zamiarom pa-

(*f*) Najważniejszym z tych był Synod Łęczycki roku 1180. w przytomności Wielkiego Księcia Krakowskiego Kazimierza Sprawiedliwego, i panów świeckich odprawiony, na którym stanęły uchwały, względem zapewnienia opieki nad Włościanami w ogóle, i nad majątkami duchownymi w szczególności. Długosz roku 1180. str. 541

nującego (g). Zjeżdżali się Senatorowie na każdą ważniejszą czynność państwa, lub zostawiali w stolicy po kilku z grona swojego członków, którzyby byli reprezentantami Senatu. Wzrastało tymczasem znaczenie i innéj szlachty, bliżéj stolicy mieszkający, bywali obecni na radach Senatu, nie mając jednakże żadnego na nich głosu. Wreszcie Władysław Łokietek obciążony laty, chcąc państwo tylu nieszczęściami skołatané, nieco rządniejsze synowi następcy swemu zostawić, chciał mu nadać pewne urzędnia utwierdzające jego pomyślność. Żeby zaś takowe postanowienia większój mocy nabrały, chciał aby wszystkich prowincy znakomitsi panowie byli przy nich obecni. Zwołał przeto zjazd powszechny do Chęcín na dzień 26. Maja 1331 r. i na nim zasięgając rady Biskupów i możniejszych panów, ustanowił niektóre prawa, i naradzał się względem wojny z Krzyżakami (h). Zjazd ten jest początkiem innych zjazdów, odtąd dosyć często odbywanych, z których późniéjsze Seymy powstały.

(g) Breve Urbana III. Papieża roku 1185 wydane, chowane w Archiwum Kapituły Krakowskiéj, te zamyka wyrazy: *inhaerendo antiquae consuetudini, in Senatu regni vestri, primum locum et vocem post Archiepiscopum Gnesnensem habet.* (Czacki o Litew: i Polsk. pr. T. I. str. 247. przyp. 1134.) W Długoszu wyraz Senatus zjawia się roku 1181. (str. 545), daléj roku 1194 (str. 568). i t. d.

(h) Długosz roku 1331. str. 1008. *Vladislaus Poloniae rex. . . videns se gravem et senio grandaeuum esse, in festo SS. Trinitatis, in oppido Chenczini, quarta decima die Junii mensis, generalem*

Od tego więc czasu widzimy na zgromadzeniach szlachtę możniejszą na wezwanie Monarchy przybywającą, podług swego upodobania; liczba iéy nie była ograniczona. Mimo to iednak, z dzieiów i praw owoczesnych przekonywamy się, że reprezentantami téy szlachty, bywali najczęściej sami prawie urzędnicy, których w każdym Woiewodztwie było podostatkami (i). Ludwik chcąc żeńskiemu swemu potomstwu koronę Polską zapewnić, nadał wiele ważnych przywileiów szlachcie, a przez to władzę monarszą znacznie osłabił. Władysław Jagiełło chcąc wykupić ziemię Dobrzyńską wten-

omnium terrarum suarum agit conventum. Ubi et de bello cum Crucigeris gerendo, et de rebus publicis expediendis, praelatorum et baronum suorum sano usus consilio, certas facit ordinationes et edicta. Nadmienić tu wypada, że uroczystość S. Tróycy w r 1331. przypadała na dzień 26. Maja, nie 14. Czerwca (*Missale Romanum de anno eiusque partibus.* Roczn. Tow. Wars. Przyj. Nauk T. XIX. str. 510.) Błąd zapewne przepisywaczów, nie Długosza, który pospolicie w dzieiach zwłaszcza odleglejszych czasów, przestaie na samem oznaczeniu Święta, w którym się co stało.

- (i) Długosz pod r. 1333. str. 1028. . . . *praelati, barones, nobilesque Poloniae. . . conventum omnium terrarum apud Cracoviam agunt.* Pod r. 1347. str. 1081. *Casimirus rex generalem et grandem apud Visliciam. . . . conventum indicit. In quo convenientibus omnibus pontificibus. . . . nec non palatinis, castellanis, officialibus et dignitariis omnium terrarum etc.*—Vol. Leg. I. 58. r. 1374. *Omnes autem alias litteras. . . et munimenta data et concessa per nos et successores nostros parte ex una, ac praedictos Barones ac Nobiles Regni praedicti, parte ex altera etc..*

czas w posiadaniu Krzyżaków będącą (k), i nie mogąc, na mocy przywileiów Ludwika, powiększyć zbyt szczupłych podatków (l), nakazał powiatowe Seymiki w roku 1404, na którychby Szlachta, naradziwszy się nad projektem królewskim, zezwoliła na uchwalenie poboru (m). Nie wybrano tu jeszcze posłów, którzyby w imieniu pozostałej w domu szlachty działali, ale pozwolenie na pobór dano urzędnikom na Sejm do Korczyna udać się mającym (n) Nie chcemy tu

(k) Kazimierz Xiążę Szczeciński, na mocy testamentu Kazimierza Wielkiego, otrzymał od Ludwika ziemię Dobrzyńską. Nie chcąc z nię teraz Władysławowi Jagielle hołdować, zastawił ją Krzyżakom za 40,000 złotych ówczesnych (floreus).

(l) Zob. Przywilej Ludwika w Korczynie 1374. wydany. Vol. Leg. I.

(m) Długosz pod r. 1404. str. 180. *Vladislaus Poloniae Rex ex Thorun discedens, et in terris maioris Poloniae universa aestate mansionem figens, conventus particulares agi ordinavit, ut in illis universa nobilitas, de suis privatis introitibus, ad solutionem huiusmodi impendendam suffragium pecuniarum conferret.* Bielski w Kronice pod r. 1404 str. 246. ed. Bohom., „Potym wrócił się do Polski i złożył Sejm w Korczynie na dzień 11. Listopada, który Seymiki powiatowe naprzód (co była rzecz dopiero nowa w Polsce) uprzedzały: a to przeto, iż Król na tym Seymie, żądał u szlachty poboru na wykupienie Dobrzyńskiéy ziemi, po 10 groszy z łanu, ku któręy summie przyłączył poradne 2 grosza z łanu.”

(n) Że Urzędnicy posłów zastępowali, świadczy Sarnicki, który mówi o Seymie Horodelskim (*Annal.* pod r. 1413.) tak się wyraża: *Qui in arcem illam Grodlum veniunt, videre possunt ibi picturam in quodam pariete, in quo Vladislaus ipse et Vi-*

iednakże utrzymywać, ażeby polecenia Seymikowe samym iedynie Urzędnikom dawane były: ieżeli bowiem i niektórym ze szlachty podobało się iechać na Zgromadzenie narodowe, co im od roku 1331. dozwolone było, mogli i oni takowe zlecenia przyymować (o). — Od téy tedy epoki weszły w zwyczaj Seymiki, zgromadzenia powszechnne, czyli Seymy poprzedzające, lecz tylko w ważniejszych sprawach zwoływane: wiele bowiem odbyło się zgromadzeń powszechnych (*Conventus generales*) bez urzędników ziemskich imieniem szlachty działających (p). Oprócz powiatowych Seymików, bywały niekiedy Prowincjonalne, które cała Prowicya Wielkopolska w Kole, Małopolska w Korczynie lub Wislicy, odpra-

toldus expressus est. Episcoporum etiam ibi depictus est ordo, quo alter alteri assideat; tum etiam procerum aliorum dignitateque aliqua praedictorum subsellia. Ducum quoque et equestris ordinis consessus. Nam Nunciorum terrestrium (quos vocamus) usus nondum tantopere, ut nunc, obtinuerat. Succamerarii enim, Judices locorum, Vexilliferi, et alii officiales vulgo dicti, eorum munus supplebant.

- (o) Długosz pod r. 1459, str. 247. *Die Sancti Aegidii, qui in Sabbatum cadebat, adveniente, cum Casimirus Poloniae rex, et frequens Praelatorum et Baronum Poloniae numerus, in Pyotrkow advenisset, Cracoviensium terrarum Nuncii, quorum Joannes Rytzwiński Capitaneus Sandomiriensis, Joannes Tharnowski, et Joannes Melstiński capita et principes erant, cum ad propinquum constitissent etc.*
- (p) Długosz roku 1423, str. 472. *Feria quinta in die Sanctorum Simonis et Judae Apostolorum, Conventio generalis terrarum*

wiała (r). Stopniowo wzrastała powaga i znaczenie szlachty pod następcami Władysława Jagiełły. Już syn jego Kazimierz IV. roku 1454. przyrzekł żadnego prawa nie stanowić bez poprzedniczego zwołania Sejmików, i roztrząśnienia na nich podanego projektu (s). Lecz wkrótce doznał skutków zwiększonéj przez siebie władzy szlacheckiej. Chciał bowiem w roku 1468 wypłacić żołd zaległy woysku w Prusach walczącemu. Skarb wycieńczony zmusił go szukać zasifku w powiększonych na ten raz ieden podatkach. Zwołał przeto zjazd szlachty małopolskiej do Wiślicy i przekładał potrzebę nowego poboru. Zgromadzenie ponaywiększój części z Urzędników złożone, oświadczyło wyraźnie, że w tak ważnej materii, bez dołożenia się Wielkopolan, stanowić nie-

Regni Poloniae, ... acta est. Ad quam cum... Archiepiscopus ... Episcopi, ... Palatini... Castellani, ... Regni Poloniae Marchalcus, caeterisque dignitarii et magistratus Regni Poloniae convenissent etc. Zob. Vol. Leg. II. 85. l. 94. Długosz r. 1424. str. 484. r. 1425. str. 488. r. 1441. str. 762.

(r) Długosz pod rokiem 1459. str. 245. *Agebantur interim particulares conventiones, super expeditione bellicae Cruciferis in Prusia inferenda. Et baronibus quidem maioris Poloniae, qui in Coto convenerant, visum est expeditionem instaurari...* r. 1467. str. 405. *Et quoniam in Conventionibus particularibus apud novam civitatem Korczin et Szroda, octava die mensis Aprilis tentis, deferendo subsidio etc.* Bielski w Kronice pod rokiem 1568. ed. Bohom. Po tym król iechał do Wiślicy na Sejm, gdzie prosił szlachty Małej Polski o pobor na zapłatę żołnierzom w Prusach.

(s) Herbut, str. 110. wyr. Constitutio.

może. Wezwani Wielkopolanie do Koła, znowu się do Małopolan odwołali. Widząc król takowy opór ze strony narodu, umyślił przyczynić swobod narodowych, byle odwrócić nieszczęście iakiego woysko niepłatne staćby się mogło przyczyną. Naznaczył przeto w tymże roku 1468. Seym walny do Piotrkowa, polecając Seymikom iuż od roku 1404. przed walnemi Seymami odbywanym, wybrać w każdym Woiewództwie lub ziemi po dwóch posłów z pomiędzy szlachty, którzyby wraz z urzędnikami na Seym do Piotrkowa przybywszy, rzecz tę załatwili. Pierwszy to był przykład obecności posłów ze szlachty formalnie wybranych na zgromadzeniach powszechnych w Polsce (t). Nabyta władza szlachty do iednéy czynności, rozszerzała się coraz bardziej. Posłowie bardzo prędko zyskali przewagę w obradach narodowych i wdzierali się w prawa korony. Już za Jana Alber-

(t) Bielski w kronice roku 1468. str. 399. ed. Bohomółca, tak mówi : „A tak król położył Seym walny w Piotrkowie, na który chciał tego, aby tak z Małey iako i Wielkiéy Polski ze wszystkich Woiewództw przyiechali posłowie, którzyby mieli moc od drugiéy braciéy zezwolić na pobór... Także to przyszło od tego czasu wobyczay, iż żaden Seym walny nie może bydź bez posłów, ani prawa żadne bez nich kowane. „Kromer r. 1468. u Pistor. T. II: str. 778. *Quare placuit binos e satrapis sive palatinatibus legatos ad comitia Petricoviensia mitti...* *Atque hoc tunc primum fieri coeptum...* Porown: Długosza r. 1468. str. 434. Przy powadze tych pisarzy upaść musi zdanie Sarnickiego, który w dziele swoim pod tytułem *Annales* str. 1185. przy II. Tomie Długosza ed. Lipsk. ustanowienie posłów w roku 1462. naznacza.

ta wiele dokazywać musieli, kiedy Kallimach, między innemi, takie mu daie rady: Posły ziemskie zatrać, bo niedawno nastali, i tylko do uchwały poborów należeli, teraz wszystko sobie przywłaszczają, żeby się podług ich woli działo, a ciebie chcieliby potem mieć tylko co do formy (u). Nie skutkowały iednakże i skutkować nie mogły rady Kallimacha, bo narod pozyskawszy swobody, pilnym ich był stróżem, i trudnoby było dzielniejszym nawet Monarchom niż byli Albert i Alexander, kusić się o odebranie takowych. Zamiast przeto narażenia się narodowi, woleli Jagiellonowie schlebiać iego dumie, przypuszczając go do wszystkich spraw ważniejszych ogołu dotyczących. Alexander zaś, brat i następca Alberta utwierdził znaczenie posłów, i zapewnił byt niezmienny Izbie poselskiej, przyrzekając swoim i następcom imieniem, że nic bez dokożenia się posłów ziemskich działać nie będzie (w). Odtąd izba poselska kierowała interesami państwa, będąc albowiem nayliczniejszą, miała w obradach naywiększą przewagę. Stąd Królowie chcąc iakie postanowienie, a mianowicie pobory dla dobra kraiu uzyskać, musieli zakupować głosy tych trybunów ludu; przez co kazili ich charakter, i przeciw sobie uzbraiali. Złe skutki okazały się wcześnię niżeli się spodziewano. Już Bielski

(u) Naraszewicz Hist. Nar. Pol. ed. Mostowsk. Tom. VII. str. 261.

(w) Łaski fol. 115. *Censuimus ac etiam statuimus, ut deinceps futuris temporibus perpetuis, nihil novi constitui debeat per nos et successores nostros, sine communi consiliariorum et nuntiorum terrestrium consensu.*

i Kromer szeroko żale swoje rozwodzą nad swawolą Izby poselskiéy: przewiduią anarchią, w któręy mianowicie od czasów Jana Kazimierza, naród Polski zostawał; a nawet nieszczęśliwe wypadki, których koniec ósmnastego wieku był świadkiem (x).

(x) Bielski (†1534) pod r. 1468. str. 399. „Także to przyszło od tego czasu w obyczaj, iż żaden Seym walny nie może być bez posłów, ani prawa żadne bez nich kowane: zaczym się im dalej tym więcéy władza ich zamogła, tak iż iuż Senat ze wszelkięy władzy wyzuli. A toż się niekiedy w Rzymie przez Trybuny stało, a w Grecyey w Iacedemonie mieście przez Ephory. A nikt ich w to bardzięy nie wprawił, iedno samisz Królowie: albowiem gdy pobór mieć chcieli, tedy tym zębatszym zawzdy co dali a chcieli też aby milczeli, to im gęby zatykali; tak ie zaprawili na swe złe, że czasem mówią więcéy niż trzeba, tylko żeby co wziąć. Jakoż będzie drugi tak długo gadał, aż mu muszą co dać albo obiecać. A który z nich naywięcéy się u braciey w mowie pokazuje, że iest dobrym stróżem Rzeczypospolitéy, tedy ten naypierwéy co weźmie, i będzie potém milczał. Nuż też niektórzy panowie gdy się na króla rozniewaią (zwłaszcza gdy im król czego odmówi) to posły nadmą, y tak długogadaią, aż pan swego dopnie, a onym się też co okroi. Owo boię się, że za czasem to naszę Koło więcéy na zepsowanie wolności naszęy niż na przestroęę będzie. Zaczym trzeba się tego obawiać, aby ta zbytnia wolność nasza nam wielkięy niewoli nie przyniosła, i tyraństwem się iakim nieskończyła, abo więc nas wszystkich nie zgubiła: zwłaszcza nie zabieźmy li w czasie temu., Kromer (†1589.) Pistoryusza T. II. str. 779. Orzechowski w przedmowie do Statutu Przyłuskiego. Starowolski w dziele Polonia str. 48. ed. Wroł: 1733. są świadkami samowładności posłów na Seymach dawnéy Polski.

Zobaczmy teraz Sposób odbywania Sejmów, porządek odbywania Sejmów nie z samego początku był taki jaki w późniejszych czasach widzimy. Do dawniejszych w téj mierze urządzeń, przydawano inne lub je odmieniano; wiele też na samym polegało zwyczaju. Naywięcący jednakże zajęli się Polacy urządzeniem Sejmów po śmierci ostatniego z Jagiełłów. Wogóle Sejmy Polskie podzielić można na zwyczajne i nadzwyczajne, czyli jak je częściej nazywano, ordynaryjne i extraordynaryjne, konwokacyjne i koronacyjne, pomiiając pacyfikacyjne czy pojednawcze (1) i inkwizycyjne (2), jako rzadko się trafiające, i w niczem od zwyczajnych nie różne. Na każdy z tych Sejmów wysłani byli z powiatów i ziem posłowie. O nich przeto, czyli o sposobie odbywania wyborczych Sejmików pomówić nieco należy.

Początek tych przedsejmowych sejmików odnosi się, iakżeśmy widzieli, do czasów Władysława Jagiełły, 1404 roku, albo właściwiej do syna jego Kazimierza, 1468 r. Odbywały się w każdym Woiéwodztwie, ziemi lub powiecie, w czasie przez Króla wskazanym, w miejscach, które przy końcu

-
- (1) Sejmy pacyfikacyjne bywały zwykle po Elekcjach, gdy stronnictwa iednoczyły się i żądały amnestyi od tego Króla, który od mocniejszych wsparty stronników, utrzymał się na tronie.
 - (2) Sejm inkwizycyjny był tylko ieden za Zygmunta IIIgo w roku 1592. Obiaśniał na nim Monarcha przed narodem, niektóre swoje względem Austrii postęпки. Zob. Niemcewicza. Dzieje Zygmunta III. T. 1. str. 241.

położona wyszczególnia tablica, w której umieszczamy zarazem liczbę wybieranych Posłów, i w takim porządku Woiewództwa, iakim ich posłowie na Seymach zasiadali.

Prawo głosowania na Seymikach swego Powiatu lub Woiewództwa służyło Szlachcie w tém Woiewództwie lub powiecie osiadłéy, mającéy dobra czy to dziedziczne, czy zastawne, lub dożywotne, czy też prawem emfiteutyczném (3) posiadane; tudzież Biskupom, Woiewodom, Kasztelanom i wszelkiego stopnia urzędnikom. Była nawet ustanowiona kara na Senatorów dobrowolnie tego obowiązku zaniedbujących (4); od której iednakże wyięto Biskupów uchwałą z roku 1768 (5). Każdy z Seymikującéy szlachty powinien być mieć naymniéy 18. lat skończonych (6). Woy-skowi nie mający posiadłości gruntowéy w tém Woiewództwie lub Powiecie gdzie się Seymik odbywał, nie mogli się na nim znajdować: a nawet stanęła uchwała, że miasta seymikowe w czasie odbywania się tych narad od załogi woy-skowéy wolnemi bydź miały, nie obeymując iednak wspomnianą ustawą twierdzy Kamieńca, i stolicy Królestwa (7).

(3) Emphiteusis, iest gatunek kontraktu, przez który dobra lub grunta puste puszczone bywaią do czasu iakiego, albo też i wieczyście, z obowiązkiem płacenia z nich pewnego czynszu albo czynienia usługi iakiéy, i przyprowadzenia ich do lepszego stanu: wszakże i dobra intratne, bywały tym kontraktem puszczone. Skrzetuski Pr. Polit. T. I. str. 61.

(4) Vol. Leg. I. 366. (5) Skrzetuski pr. Polit. T. I. str. 248.

(6) Vol. Leg. VII. 623.

Gdy czas Seymu zwyczajnego nadchodził, lub gdy potrzeba nadzwyczajny zwołać radziła, przesyłał panujący do wszystkich kancelaryi Grodzkich (ad Officia Castrensia) na 2 lub 3 tygodnie pierwéy, Uniwersały albo listy seymowe nakazujące odprawienie powiatowych seymików, i przeznaczające dzień ich zaczęcia. Koppie takowego Uniwersału, rozsyłała kancelarya Gródzka, do wszystkich możniejszych i urzędników mieyscowych swego Woiewództwa lub powiatu: inne na drzwiach Kościołów parafialnych poprzybiić, a treść ich przez woźnego na rynkach mieyskich ogłosić rozkazywała. Oprócz tego osobne z kancelaryi Królewskiéy do wszystkich Senatorów przesyłano listy (epistolae deliberatorie) wyszczególniające ważniejsze materye, które przyszłego Seymu miały bydz przedmiotem (8). W nagłych iednakże przypadkach na samych Uniwersałach przestawano (9).

W woiewództwach Pruskich (10) innego trzymano się zwyczaju. Nie posyłano do nich żadnego Uniwersału, listy tylko Biskupom Warmińskiemu i Chełmińskiemu wręczano. Biskup Warmiński, iako Naczelnik ziem Pruskich, wydawał odezwy do Woiewodów w kształcie uniwersałów. Woiewodowie dopiero, iak gdzieindziéy kancelarye Grodzkie, Seymiki do mieysc zwyczajnych zwoływali.

(7) Vol. Leg. VIII. 916.

(8) Hartk. de Rep. pol. p. 647. (9) Vol. Leg. II, 1425. III. 244.

(10) Chełmińskie, Malborskie i Pomorskie.

W czasie więc Uniwersałami wskazanym zbierała się szlachta, prawo głosowania mająca, do miasta Seymikowego w swém Woiewodztwie, Ziemi lub powiecie, a Starosty mieyscowego było obowiązkiem mieszkania iéy przeznaczać (11). Bywała pospolicie przy karabelach (12), lubo tego Statut z roku 1496 zabraniał (13). Odbywały się zwykle takowe Seymiki na 6 tygodni przed Seymem, i Woiewodztwa iednéy prowincyi, w iednym dniu zaczynać ie musiały.

W sam dzień Seymiku udawała się zgromadzona szlachta do Kościoła, w celu uproszenia od Naywyższyć Istoty błogosławieństwa swym działaniom; poczm, albo zaraz w kościele rozpoczynała swe obrady, albo się na cmentarz lub inne mieysce podług upodobania lub dogodności udawała (14).

Pierwszą seymikuiących czynnością był wybor Marszałka większością głosów. Niektóre iednakże Litewskie powiaty, iako to: Oszmiański, Lidzki, Wilkomirski, Brasławski, Grodzieński, Kowieński, Upitski, Starodubowski, Słonimski, Wołkowyski, Orszański, Piński, Mozirski, Rzeczy-

(11) Vol. Leg. I. 677.

(12) Tę szlacheckiéy oznaki używali i na Seymach posłowie, a cała szlachta na Seymach elekcyjnych. (13) Vol. Leg. I. 272.

(14) Seymiki w Środzie bywały na Cmentarzu. Żadne prawo nie przepisywało pewnych mieysc Seymikom, Krakowskie tylko na mocy uchwały 1616. (Vol. Leg. III. 280.) odbywały się w Kościele. Przyjęły ten zwyczaj Woiew. w Środzie seymikuiące, ale 1618 odzuciły. Vol. Leg. III. 326.

cki, dożywotnie miały marszałków (15). Po wyborze Marszałka, najstarszy godnością Senator lub urzędnik przyjmował z honorami posła Królewskiego, który zwykle na każdy Sejmik do każdego Województwa, Ziemi lub Powiatu przybywał. Poseł ten, po stosownej przemowie, odczytywał zgromadzonym instrukcją przedmioty obrad przyszłego Seymu zawierającą. Po czym oddał się, wolność głosowania zebrany szlachcie zostawiając. Na Sejmik Zatorski nie przybywał poseł Królewski, a instrukcją na ręce Starosty Oświęcimskiego przesyłano, który ją seymikującym odczytywał (16). Do Prus dopiero na Generał wyprawiano posła iak o tém powiemy niżej.

Po wysłuchaniu poselstwa lub odczytaniu instrukcyi, roztrząsano naprzód zawarte w niej propozycye; a potem względem potrzeb swęj ziemi radzono. Powszechną zgodą uchwalone żądania zapisywano, i powtórnie roztrząsano; w końcu stwierdzali je podpisami obecni Senatorowie i Marszałek Seymiku.

Ostatnią Seymików czynnością był wybór przeznaczony liczby posłów na Sejm, co się także większością głosów odbywało: a równość zdań Marszałek drugą swą kręską rozstrzygał (17). Nie mógł dostąpić poselskiego urzędu nie mający własności gruntowej i lat 23. skończonych, tudzież mający mieć sprawę sądową na seymie (18), iako też poborca, ie-

(15) Hartk: Derep. pol. p. 649.

(16) Vol. Leg. II. 1015. (17) Vol. Leg. VII. 625.

(18) Vol. Leg. II. 1523.

żeli pierwéy skarbowych nie załatwił interesów (19), wreszcie deputat na trybunał koronny lub litewski (20). Urząd posła był bardzo zaszczytnym: zgwałcenie iego osoby surowo było karane, a przed r. 1539. za zbrodnią stauu uważane (21). Ta zaś prawem zabezpieczona opieka, nie tylko w czasie Seymu, ale 4 tygodnie przed, i 4 po nim zasłaniała posłów od iakiéykolwiek bądź krzywdy.

Czas trwania tych Seymików nie był prawem oznaczony.

Tym sposobem wybierani po Województwach, powiatach lub ziemiach posłowie zjeżdżali się wraz z Senatorami na 3 tygodnie przed Seymem do iednego tym końcem obranego miasta, i tam spisane na Seymikach partykularnych współobywateli żądania roztrząsali, porównywali, i podobne w iedną łączyli instrukcją. Zjazdy takowe nazywały się Seymikami Generalnemi albo po prostu Generałami (Conventus Generales). Odbywało ie Mazowsze z Podlasiem w Warszawie, Wielka Polska (22) w Kole, Małopolska (23) w Korczynie, Ruś czerwona (24) w Wiśni, Prusy (25) w Grudziądzu i Malborgu na przemian. Litwa (26) w Wołko-

(19) Vol. Leg. III. 697. (20) Vol. Leg. III. 173.

(21) Vol. Leg. I. 372. 550.

(22) Woiewództwa: Poznańskie, Kaliskie, Gnieźnieńskie, Sieradzkie, Łęczyckie, Brzeskie Kujawskie, Jnowrocławskie, Płockie, Rawskie. Ziemie: Wieluńska i Dobrzyńska.

(23) Woiewództwa: Krakowskie, Sandomierskie, Podolskie i Lubelskie.

(24) Woiewództwa: Ruskie, Bełskie, Kiiowskie, Braclawskie.

(25) Woiewództwa: Chełmińskie, Malborskie i Pomorskie.

(26) Woiewództwa: Wileńskie, Trockie, Smoleńskie, Połockie,

wyskach, od r. 1631 (27) w Słonimie, Województwo Wołyńskie w Włodzimierzu (28). Zdaie się, że najstarszy Senator przewodniczył tym naradom, które około roku 1600. zupełnie ustały. Burzliwa bowiem szlachta, nieraz za narzędzie intrygi dumnych możnowładców używana, tak przedłużała swemi kłótniami partykularne sejmiki, że nie było czasu Generałów odprawiać (29). Utrzymywały się one tylko w Województwach Pruskich, i sposób ich odbywania miał swoją osobliwość: z tego powodu oddzielnie o nich pomówić wypada.

Nowogrodzkie, Witebskie, Brzeskie Litewskie, Mściławskie, Wileńskie, Czerniechowskie, Inflantskkie. X. Zmudzkie.

(27) Vol. Leg. III. 703. (28) Vol. Leg. II. 758.

(29) Maxymilian Fredro Kasztelan Lwowski za Jana III. żyjący, w dziele swoim: Konsyderaacye około porządku wojennego; ubolewając nad zbytelnym i nierozsądnym częstokroć szlachty do swobód przywiązaniem; a widząc że ta głęboko wkorzeniona wolność nie dałaby się gwałtownemi ograniczyć środkami, radzi upowszechnienie podróżowania do obcych krajów, iako najlepszą o różnych kształtach Rządu naukę. „A gdy się tak przeciwiczą, są słowa jego, grzeczniejszymi wróć się do domu, dyskretniejszymi i posłuszniejszymi panu i prawu. I teraz się to daie widzieć po parafiach naszych, iako to jest wielka różność szlachcica wędrownego od domatora, który nie wie drogi tylko raz w rok albo we dwa na Sejmiki, czasem na roki nayrzy. Skąd to inconditae voces po Sejmikach przeciwko Panu, Dworowi, że nie wiedzą co to jest Rzeczpospolita, co woyna, co pokóy. A tak się z tego wszystkim dostanie, gdy się w tém zaprawowac za młodu będą.”

Wybrani w powiatach posłowie i deputowani miast: Gdańska, Torunia i Elbląga, w czasie przez Naczelnika ziem Pruskich (30) wskazanym, (co zwykle wkrótce po partykularnych Seymikach bywało) zjeżdżali się wraz z Senatorami do Grudziądza lub Malborka na przemian. Król wyprawiał na ten Seymik swojego posła, który przez Podkomorzego i innych Urzędników przyjęty, wprowadzany bywał do izby posiedzeń Stanów pruskich. Poseł ten, oznajmiwszy w imieniu Panniącego, projekta mające być celem obrad nadchodzącego seymu; opuszczał zgromadzenie, które potem dzieliło się na dwie izby. W pierwszą zasiadali Biskupi (Warmiński i Chełmiński), Woiewodowie, Kasztelani, Podkomorzowie i deputowani Toruńscy, Elbląscy, a na końcu Gdańscy. W drugiej posłowie pod przewodnictwem obranego przez siebie Marszałka, roztrząsali zlecenia współobywateli każdego powiatu. Zgodne kilku żądanie do ogólnej instrukcyi zaciągał Marszałek, a różniące się osobno notował. Względem tych naradzały się połączone izby, i usiłowały rozdzielenie pogodzić. Poczém Senatorowie z posłami udawali się na Sejm, a deputowani trzech miast wracali do domów (31).

Ponieważ posłowie w interesie publicznym udawali się na Sejm, rozumiano i słusznie, że kosztem całego Woiewództwa, Ziemi lub Powiatu, którego byli reprezentantami, utrzy-

(30) Biskup Warmiński.

(31) Wiadomość o Seymikach Pruskich znajduje się w dziele Schultza, Historia Interregni 1733. prodit Gedani anno 1738. in 4to.

mywani bydź powinni: postanowione więc były różnemi czasami w każdym powiecie składki na utrzymanie posłów wciągu drogi (w czasie bowiem Seymu ze skarbu publicznego pobierali pensyą (32). Kary nawet exekucyjne na opieszalszych w tym względzie można było rozciągać (33). Lecz zastrzeżono oraz karę podwoynego zwrotu pieniędzy na posła, któryby wzięwszy je, na Sejm nie pojechał (34). Choroba tylko, i to świadectwem lekarza dowiedziona, uwalniała od kary, wymagano jednakże zwrotu wziętę summy.

To o Sejmikach przedseymowych powiedziawszy, przystępujemy do Sejmów.

Nie znano dawniey tych podziałów Seymu, które późniey widzimy. Bywały tylko sejmy nadzwyczajne, od woli panującego zgromadzane. Po wygaśnieniu dopiero rodziny Jagiellońskię na tronie Polskim w roku 1572. powstały Sejmy Konwokacyjne, na których czas bezkrólewia ubezpieczano, i względem wyboru nowego pana niektóre uchwalane przepisy; Elekcyjne, na których naczelnika Rządu wybierano; Koronacyjne, utwierdzające go na tronie (35). Zwyczajne co lat dwa odprawiane, i Nadzwyczajne w nagłych potrzebach każdego czasu od Monarchy zwoływane. Wszystkie te rodzaje Sejmów, prócz Elekcyjnego, niewiele się między sobą różniły: łącznie więc o nich mówić będziemy.

(32) Kromer Polonia, u Pistoryusza T. I. str. 113.

(33) Vol. Leg. II. 1463. (34) Vol. Leg. III. 819.

(35) Pierwszy Sejm Koronacyjny był w roku 1507. za Zygmunta I. Vol. Leg. I. 359.

Do składu Seymów należały trzy stany : król (a na konwokacyynych Prymas) (36), Senat i posłowie (37).

Za panowania Jagiełłów odbywały się Seymy w Krakowie, Piotrkowie lub innych miejscach od panującego przeznaczanych. W roku dopiero 1569. (38) Warszawę na miejsce obrad wybrano, zostawiając iednakże królowi wolne w téj mierze, za radą Senatu, rozporządzenie. Chcąc następnie zrównać iak naywięcéy swobody W. X. Litewskiego z Koronnemi, postanowiono w roku 1673 (39) aby Seym trzeci, czyli to ordynaryynny czy extraordynaryynny w Grodnie się odprawiał (40) Uchwała ta ściśle była zachowana, i wielkie z strony Litwy powstały sarkania, gdy dla wojny Tureckiey r. 1685. Seym Grodzieński odprawił się w Warszawie. — Seymy konwokacyyne zawsze odbywano w Warszawie, a koro-

(36) Arcybiskup Gnieźnieński był zawsze Prymasem i pierwszym Xiążęciem Polski, a w czasie bezkrólewia Wice Królem (Interrex). Krzyż i laskę Marszałkowską wszędzie przed nim noszono: laskę tę w Senacie do ziemi spuszczano na znak niższéy Prymasa od królewskiéy władzy. Fredro Hist. Hen. p. 20. ed. 1652 anni.

(37) Ilość Senatorów i miejsca iakie zajmowali zob. przy końcu tego pisma.

(38) Vol. Leg. II. 780.

(39) Vol. Leg. V. 108.

(40) Skrzetuski w prawie polityczném ed. 1787. r. T. I. str. 270. na powadze Listów Załuskiego utrzymaie, że Krzysztof Pac trzymający naówczas Ekonomiią Grodzieńską, chcąc tym sposobem intratę pomnożyć, podał ten projekt, a zagroziwszy zerwaniem Seymu, utrzymał się przy nim.

nacyjne w Krakowie: zwykle bowiem bywały w mieyscu koronacyi, i zaraz po niéy; ta zaś od czasów Władysława Łokietka była wyłącznym Krakowa przywilejem (41), którego przestąpienie dwa razy tylko w dzieiach naszych widzimy (42).

Od roku 1572 (43) Seymy zwyczajne co dwa lata odprawiano; Nadzwyczajne w każdéy gwałtownéy potrzebie, a Konwokacyjne tylko po śmierci króla. Czas trwania ordynaryjnych, do 6. tygodni był rozciągniony (44); Extraordinaryjnych (do których i Konwokacyjne liczono) najwięcéy do 3. Za powszechną jednakże Seymujących zgodą czas przepisany mógł się przedłużać lub skracać. Dzień zaczęcia się Seymu ogłaszały Manifesta zwołujące Seymiki. Było zaś ustawami Państwa w roku 1591. (45) zastrzeżone, żeby Seymu na niedzielę lub uroczyste święto nie naznaczać; dawniéy

(41) Od Bolesława Chrobrego aż do Władysława Łokietka koronowali się Królowie Polscy w Gnieźnie. Utrzymuje wprawdzie Ferrand (Trois démembremens de Pologne V. I. p. 9.) że Kazimierz I. koronował się w Warszawie, lecz to mniemanie iako dowodom wewnętrznym przeciwnie (Warszawa bowiem blisko 200 lat późniéy założona była); samo przez się upada.

(42) Stanisław Leszczyński zwoli Karola 12. Króla Szwedzkiego na tron wyniesiony, pierwszy koronował się w Warszawie, a Stanisław August poszedł za iego przykładem. Dla zaspokojenia iednakże zniechęconych z takiego postępku Krakowianów, przyrzekł Seym nadzwyczajny do ich miasta zwołać.

(43) Vol. Leg. II. 899. (44) Vol. Leg. II. 919. 1574. III. 786.

(45) Vol. Leg. II. 1374.

bowiem zwykle w dni święte rozpoczynano obrady. Od roku 1717. zaczynały się Seymy zwyczajne w poniedziałek po S. Michale, a lubo Uchwała Seymowa roku 1768. przeniosła początek Seymu na poniedziałek po S. Bartłomieju, w roku iednakże 1776. dawniejszy przywrócono zwyczaj (46).

Seymy Polskie, zwłaszcza od czasów Zygmunta Augusta w krajowym odbywały się ięzyku (47): a publiczne ich w obec arbitrow odprawianie prawem było zastrzeżone: nie było iednakże wolno znajdować się na środku sali i krzesel lub ławek zajmować (48). Mimo przecięż takowe ustawy licznych arbitrowie, mianowicie za Augusta III. dopuszczali się zdrożności, i zerwania Seymu stawali się czasem przyczyną (49).

Gdy już dzień Seymu nadchodził zjeżdżał się Senat i posłowie wcześniej do miejsca naznaczonego. Dniem zaś lub dwoma przed rozpoczęciem Seymu wolno było każdemu podawać zarzuty przeciw nieważności Elekcyi posłów do Marszałka staręy łaski (50), lub w nieobecności iego, do pierwszego

(46) Vol. Leg. VI. 280. VII. 620. VIII. 944.

(47) Lengnich Jus publ. ed. 1742 an. T. II. p. 379. (48). Vol. Leg. VII. 620.

(49) Jeżeli na ustnych podaniach można w téy mierze polegać; arbitrowie ci rzucali niekiedy z galeryi na posłów owoce lub inne rzeczy płamiące. Obrażony reprezentant domagał się zadosyć uczynienia; a gdy wśród natłoku winowayca wysłdzonym byż nie mógł, skrzywdzony odieżdżał zaniósłszy do Grodu protestacyą, Seym zrywaiącą.

(50) Marszałek ostatniego Seymu.

Posła z tego Woiewództwa, z którego był ten Marszałek. — W sam dzień, zaczęciu obrad przeznaczony, odbywało się w Kościele katedralnym, lub w niedostatku tego w parafialnym wielkie nabożeństwo (51) w przytomności wszystkich trzech Seymujących Stanów, które po odbytém powinności religijnéj, udawały się na miejsce Seymom przeznaczone (52), gdzie dzieliły się na dwie izby Senatorską i Poselską. W pierwszém witał Senat obecnego Monarchę, w drugiem Marszałek poprzedzającego Seymu zagaiał posiedzenie. Jeżeli zaś ten Marszałek godność Senatora otrzymał, lub z tym rozstał się światem; zaraz po rozdzieleniu się izb tymczasowego wybierano, którego urząd kończył się z wyborem rzeczywistego Marszałka. Po zagaieniu tedy posiedzenia, izba zamieniwszy się w wydział tajny, roztrząsała zarzuty przeciw posłom podane, a przekonanych o nieprawny wybór natychmiast oddalano, sporządzając listę pozostałych. Czynność ta nazywała się Rugami. Drugą czynnością (ale już publiczną) był wybór Marszałka; w czém większość głosów rozstrzygała. Marszałek ten odebrawszy przy stosownych mowach łaskę od Marszałka przeszłego Seymu lub tymczasowego, iako godfo swego urzędu, wykonywał przysięgę (53). Obierano zaś Marszałka kolejno z trzech narodów Polskę składających (54).

(51) To jest Msza pontyfikalnie przez iednego z Biskupów odprawiona, po której następowało kazanie.

(52) Pospolicie do Zamku królewskiego.

(53) Vol. Leg.V. 546.

(54) Kwiatkowski Dzieje Kr. Polsk. za Władysł. IV. str. 11.

Ponieważ na wyborze Marszałka wiele zależało, starano się pospolicie na iednę wybrać go Sessyi, chociażby ta przy świecach nawet kończyć się miała (55). Po wybraniu Marszałka, w czasie przez króla naznaczonym łączyła się izba Poselska z Senatorską, w której prezydował Monarcha (a na konwokacych Prymas) Marszałek Seymowy miewał mowę do Króla, na którą Kanclerz koronny, gdy Seym był w Polsce, a Litewski gdy w Litwie, odpowiadał. Następnie przypuszczano posłów do ucałowania ręki Królewskiej, podług porządku jakim w liście zapisani byli (56). Referendarz Stanu odczytywał rotę królewskiej przysięgi i pakta konwenta (57); a Marszałek Seymowy upraszał króla o rozdanie wakujących Urzędów i Starostw, co gdy w ciągu Seymu nie nastąpiło, powtórnie na ostatnim izb połączeniu o toż samo nalegał.

Na Seymie konwokacyynym nie rozdawano wakansów, zajmując się wyłącznie zabezpieczeniem kraiu, łączyli się nawet konfederacją, przysięgając na wiarę i honor, że w każdym przypadku wiernymi będą oyczyźnie. Następnie wynurzał Senat Posłom swoje propozycye i życzenia, a to z kolei zaczynając od Prymasa, na wezwanie Marszałka W. Koronnego gdy Senator Koronny miał mówić, a Litewskiego gdy Litewski. Wzywanie to działo się przez uderzenie trzy razy w ziemię laską marszałkowską, i wymienienie godności mówić mającego. Tytuły takowe zwyczajem uświęcone, ie-

(55) Vol. Leg. VII. 25. (56) Hartk. p. 674.

(57) Vol. Leg. V. 20. 265.

dnostaynie się na wszystkich Seymach używały. I tak wzywając Prymasa mówił Marszałek: „Jegomość xiądz Arcybiskup Gnieźnieński! Arcybiskupa Lwowskiego lub Kiiowskiego ;, Xiądz Arcybiskup *np.* Lwowski; Biskupów: X. Biskup *np.* Krakowski. Woiewodów: Woiewoda: *np.* Poznański: podobnież Kasztelanów.

Tym sposobem rozpoczynszy Sessye, odbywali ie oddzielnie w swych izbach Posłowie i Senatorowie; Deputacye tylko do różnych gałęzi Administracyi wyznaczane ufatwiała znoszenie się tychże izb wzajemne. W obydwu izbach głosowano podług ustanowionego względem zasiadania porządku, który niżej zobaczymy. W poselskiéy tylko izbie ta zachodziła różnica, że na iednym Seymie zaczynało Woiewództwo Krakowskie, na drugim Poznańskie. Jednomyślnie posłów uchwały zapisywał Marszałek lub iego Sekretarz, którego zaraz po swoim obraniu przybierał, iednakże nie z liczby posłów (58), i który z nim razem przy oddzielnym zasiadał stole. Izba poselska roztrząsnąwszy propozycye starszych braci (tak bowiem Senat nazywano), rozbierała żądania pozostałéy w domu szlachty. Na pięć dni przed zakończeniem Seymu łączyły się izby; a pierwéy Marszałek Seymowy dziękował izbie za ufność w nim położoną, i odbierał od iednego z posłów podziękowanie za wierne wypełnienie obowiązków. Marszałek ten w połączonych Izbach miał miejsce między Marszałkami Wielkimi obojga narodów; lecz krzesło iego niższe bywało. Posłowie ławki dre-

(58) Lengnich Jus Publi. II. 355.

wniane w tyle Senatorów zajmowali (59). Senat Duchowny, Woiewodowie i Kasztelani więksi, tudzież całe Ministertwo zasiadało na krzesłach; w tyle których na ławkach Kasztelanowie mnieysi nazywani dla tego drażkowymi, że się na poręczach czyli drażkach krzesel innych Senatorów opierali (60). Tak połączone Izby rozbierały pojedyncze każdé uchwały, i powszechną tylko zgodą przyjęte spisywane były; lubo zdaie się, że przed Janem Kazimierzem nie wiele zważano na kilka zdań przeciwnych. W późniejszych czasach, gdy do zamienienia projektu w prawo koniecznie zgoda była potrzebna, miewali posłowie każdé z trzech Polski prowincyi, oprócz publicznych, prywatne względem niektórych projektów narady. Każda prowincya odprawiała je oddzielnie, pod kierunkiem najstarszego Senatorsa co do Wielkiéy i Małéy Polski; a Kanclerza W. Litewskiego, co do Litwy (61). Wreszcie, żeby w spisanych uchwałach iakowa nie zachodziła omyłka wyznaczano z Wielkiéy i Małéy Polski, i z Litwy po 1. Senatorze i 2 posłów, którzy składać mieli deputacyą do ostatecznego ich przeyrzenia (62) i podpisami

(59) W swéy izbie zasiadali na krzesłach.

(60) Dunczewski w Kalendarzu na rok 1762.

(61) Lengnich Jus Publ. pol. II. 555. Dzień trzeci Maja 1791. str. 6.

(62) Tytuły w nich Senatorom dawane były: Prymas Nayprzewielebniejszy, a czasem (Vol. Leg. IV. 1025) Nayiaśnieyszy. Biskupi, Przewielebni, Swieccy Wielmożni, prócz Kasztelana Krakowskiego i Woiewody Wileńskiego, Jaśnie Wielmożnych. Tytuły te dawano i w mowach publicznych na Seymach. Vol. Leg. VIII. 179.

zatwierdzenia. Zatwierdzenie to działo się na ostatniem posiedzeniu. Marszałek Sejmowy przeczytawszy stanom uchwalone Konstytucye, wzywał deputacyą do podpisania tychże. Gdy zaś posłowie z izbą Senatorską połączeni na sporach wiele czasu strawili, musiano niekiedy do późnéj nocy ostatnią Sessyą przeciągnąć, co od roku 1591. dosyć często widzimy. Stała w prawdzie uchwała w roku 1678. (63) i 1690. w dzień Seymy zakończającą nakazującą; nie ściśle iednakże wykonywana, w r. 1764. zupełnie upadła (64). Tak na tém, iako i na wszystkich innych posiedzeniach Senatu bywał Monarcha obecny, ale skrepowany prawami nie wiele mógł pawagą swoją rozstrzygać. Po zatwierdzeniu Uchwał Sejmowych przystępowano do ucałowania ręki Królewskiéj, po czém wszystkie trzy stany udawały się do Kościoła; gdzie odśpiewane Te Deum zamykało obrady.

Posłowie, roziechawszy się do domów, zwoływali przez Starostów lub Woiewodów Seymiki Relacyyne do miast Seymikom wybiorczym przeznaczonych, w dniu iednym na Seymie umówionym. Na Seymikach takowych kilka dni tylko trwających zdawali Posłowie sprawę z czynności Sejmowych, i przywiezione z sobą Uchwały, mianowicie tyczące się ich Woiewództwa lub Powiatu, przez Kanclerza pieczęcią stwierdzone, do xiąg Ziemskich lub Grodzkich podawali.

Taki bywał koniec dawnych Sejmów Polskich, dopóki

(63) Vol. Leg. V. 547. 763.

(64) Vol. Leg. VII. 344.

ohydne Liberum veto zrzenicą wolności (65) i naycelnieyszém fundamentalném prawem (66) nazywane, nie zaczęło niszczyć najlepszych usiłowań gorliwych obywateli, i w niewecz obracać kilkotygodniowe Sejmujące prace: zerwanego bowiem Seymu uchwały za niebyłe uważano, i seymików Relacyynych nie zwoływano. — Widzimy już w prawdzie skażenie Seymu (comitia irrita) za Zygmunta Igo w r. 1536. 1545. Za Zygmunta Augusta r. 1550. Za Stefana r. 1585 (67); to iednak rozeyście się nie tyle było szkodliwe, ile późniejszy zrywanie. Bo *10d.* nie było tak częste, a *2re.* działo się za zezwoleniem wszystkich, iub przynaymniéy większey części posłów: przy zrywaniu zaś, iednego posła cały Sejm bywał niewolnikiem.

Pierwsze przez iednego posła Seymu zerwanie widzimy za Jana Kazimierza w roku 1652. Nazwiska tego niecnego obywatela nie podaią nam ówczesni pisarze (68) Braun tylko (69), a za nim późniejsi nasi historycy utrzymują, że Siciński poseł Upitski rozgniewany o dekret królewski w sprawie Ekonomii Szawelskiéy: czy też, iak inni rozumieją (70),

(65) Niemcewicz Powrót Posła str. 10. gdzie w charakterze Starosty wybornie iaśnieie sposób myślenia uprzedzonych Polaków.

(66) *Vox vetandi unicum et specialissimum jus cardinale.* Vol. Leg. V. 836.

(67) Neugebauer l. X. p. 752.

(68) Nie o tém Rudawski, Kochowski zaś Clim: l. lib. II. p. 314. mówi tylko: *Is Lithuanus fuit: cognomen incompertum mihi*
(69) Braun de Comitibus.

(70) Kochowski l. c.

niechęcy pozwolić na przedłużenie Seymu, dał gorszący przykład następcom, z którego nie mógł się naród zupełnie otrząsnąć, lubo wielu było takich, którzy czuli wstręt i odrazę ku takowemu nadużyciu (71). Zerwanie Seymu działo się, albo przez Kontradykcyą, czyli uporczywe przy swoim w brew mniemaniu innych w izbie poselskiej obstawanie; albo przez zanieśenie manifestu do Kancellaryi Ziemiańskiej lub Grodzkiej tego miasta, gdzie się Sejm odbywał, i wywiechanie posła (72). Ten haniebny zrywanie Sejmów przywilej służył tylko posłom Religją Katolicką wyznawającym (73).

Anarchia przez ustawiczne obrady narodowych za Augusta III. tamowanie zrządzona, żywiły dała uczuć złe skutki szkodliwego Niepozwalam. Tym gorliwiej przeto wzięli się Polacy za panowania Stanisława Augusta do poprawienia nierządu, im sąsiadów potęgą groźniejszą się stawała. Już w roku 1764. na Sejmie Konwokacyyym uradzono, żeby większość głosów w sprawach wojskowych, ekonomicznych i sprawiedliwości rozstrzygała (74), obca iednak polityka sprawiła, że

(71) Zob. Kochowskiego Climacteres. Konarskiego O skutecznym rad sposobie. Bezimiennego w dziele Skrupuł bez skrupułu str. 48. Wreszcie Niemcewicz powrót posła.

(72) Vol. Leg. VII. 599. Niemcewicz Powrót posła, str. 10.
„Przedtém bez żadnych intryg, bez najmniejszój zdrady,
Jeden poseł mógł wstrzymać Seymowe obrady,
Jeden Oyczyzny całej trzymał w ręku wagę,
Powiedział niepozwalam, i uciekł na Pragę.”

(73) Lelewel Hist. Król. Pol. p. Wagę. Wilno. 1824. str. 372.

(74) Bantkie Dzieie Kr. Pol. ed. 1820 r. str. 526.

pluralitas w dwóch ostatnich przypadkach miejsce mieć mogła: co do innych powszechny trzeba było zgody. Sejm dopiero czteroletni wykorzenił zupełnie nadużycie, poftora blisko wieku naród Polski gnębiące. Szczęściem to jednak nazwaćby można, że Sejm Konwokacyjny i Elekcyjny głosem iednego zerwany bydz nie mógł (45.)

Nie mieli dosyć Polacy na zrywaniu Sejmów, ale nawet wybiorcze Seymiki stawały się nie raz wyuzdaney wolności ofiarą. Kara dopiero półrocznego siedzenia w więzy, i opłacenia 1000. grzywien (76), w roku 1764 postanowiona (77), powściągnęła nadużycie.

Tym ieszcze sposobem tamowano działania Seymowe. Jeden poseł przez wyrzeczenie w Izbie poselskiéy tych dwóch wyrazów: *sisto activitatem* (78) zawieszał obrady publiczne, lub je zupełnie zrywał, jeżeli mu zadosyć nie uczyniono (79).

(75) Dunczewski w kalendarzu na rok 1758.

(76) Grzywna liczalna Polska była i iest zbiorem 48. groszy (Czacki o Litewskich i Polskich prawach T. I. str. 156.) Że zaś w owym czasie, liczono już na grosze zwycajne (Summaryusz umiarkowania monety dawnéy z dzisieyszą r. 1755); więc 1000. grzywien znaczy podług naszego sposobu mówienia złotych 1600.

(77) Vol. Leg. VII. 55.

(78) Continuation de l'histoire generale de Pologne de Mr. Chevalier de Solignac, ou tome sixieme à Amsterdam 1780. pag. 147.

(79) Za Augusta III. z nader blahych przyczyn *Activitatem* Seymu zatrzymywano. I tak w roku 1762. uczynił to Dylewski poseł Starodubowski, z tego iedynie powodu, że go w kalendarzyku

Niekiedy Seym następujący był tylko przedłużeniem poprzedzającego; nie zmieniano bowiem Marszałka i Posłów. Takowe obrady odłożenie, Limitą nazywane, w czteroletnim mianowicie Seymie widzimy.

Chociaż Seymy Elekcyjne (o których mówić nam przychodzi) wyżey wyrażonym nie ulegały nadużyciom; zobaczymy iednakże i tu złe skutki, źle zrozumianey wolności.

Początek Seymów Elekcyjnych odnosi się do roku 1572. w którym ostatni z Jagiełłów Zygmunt August życie zakończył. Familiie bowiem Piastów i Jagiełłów dziedzicznym prawem zasiadały na tronie; gdyż zgromadzenie się możniejszych przy każdym nowego panowania rozpoczęciu, za ceremonią raczey niż za prawdziwą Elekcyą uważać można.

Do składu tych Seymów, oprócz Senatu i posłów należała wszystka szlachta wyżey wspomnionych warunków dopełniająca (80). Woysko i iego Hetmani granic pilnować byli powinni (81), lubo ci ostatni pospolicie obecni bywali. Przywiléy osobistego na wybór króla głosowania winna była szlachta przeważnemu Jana Zamoyskiego zdaniu, który zaraz na pierwszym Konwokacyynym Seymie (roku

politycznym piarskim przez omyłkę opuszczono. Przedrukowanie poprawne kalendarzyka przez naczelników Zgromadzenia skrzywdzonemu na pozor posłowi w kilku exemplarzach wręczone, a naybardziej podobno nadane starostwo, zmiękczyły niewczesną i nierozsądną zawziętość.

(80) Zob. str. 17. niniejszego pisma. (81) Vol. Leg. VI. 261.

1573.) utrzymywał, iż iak do obrony oyczyzny wszyscy należeć powinni, tak również do wyboru Naczelnika iéy rządu (83). Do tego zaszczytu przypuszczano także Deputowanych z celniejszych miast królestwa, iako to: Krakowa, Poznania, Lwowa, Wilna, Warszawy (84), Kamieńca Podolskiego (85), Gdańska (86), Elbląga, Torunia, Rygi, (87), radzili oni równo ze szlachtą, a pakta konwenta po Szlachcie swego Woiewództwa podpisywali. Ludziom nieszlacheckiego urodzenia wstęp na miejsce Elekcyi był zabroniony (88).

Pole między Wola i Powązkami na zachód Warszawy leżące, ku temu wybierano celowi. Henryka tylko i Augusta III. (89). Elekcyę, odprawiły się przy wsi Kamień na wschód Warszawy leżący (90).

Gdy już nadchodził czas takowego Seymu, który popolicie na Konwokacyi oznaczano, zbierała się szlachta do Warszawy lub pobliskich wiosek, stosownie do rozporządzeń Marszałka Wielkiego Koronnego. Na drzwiach domów przez szlachtę zajętych, przylepiano herby lub tylko imię stojącego tam szlalcica wypisywano. Zrywający herb lub mażący imię, karany był 200 grzywnami i siedzeniem w więzy przez

(83) Fredro Historia Henr. ed. an. 1652. p. 41.

(84) Odr. 1669. Vol. Leg. V. 36.

(85) Vol. Leg. VII. 263. Skrzet. Pr. Polit. I. 95.

(86) Od roku 1632. Kwiatkowski str. 34.

(87) Niemcewicz Dzi: Zyg. III. T. I. str. 30.

(88) Vol. Leg. IV. 183. (89) Bantkie Dzieie T. II. str. 511.

(90) Neugebauer p. 641.

czas Elekcji, jeżeli był szlachcic: a ucięciem ręki, jeżeli nieszlachcic (91). Liczne urządzenia policyjne, które w Voluminach Legum (92) czytamy, dowodzą troskliwości o zachowanie porządku między tak znaczną masą wolnego ludu ze wszystkich Województw gromadnie przybywającego. W sam dzień rozpoczęcia Seymu odprawiał nabożeństwo w Kościele Katedralnym w Warszawie Nuncyusz Papieżki lub Arcybiskup Gnieźnieński w obec Senatu, posłów i szlachty; poczem wszyscy udawali się na miejsce do Elekcji wyznaczone. Miejsce to było prostokątne, wąsem nakształt obozu otoczone, trzy bramy mające; Wchodnią dla Wielkiej Polski, Południową dla Małej, Zachodnią dla Litwy (93).

Dla usunięcia zaś wszystkiego coby wolne głosy tamować mogło, pod karą śmierci zakazano zbroynego na pole przybywania (lecz karabela i tu była godności szlacheckiej

(91) Vol. Leg. III. 754.

(92) Vol. Leg. II. 843. III. 725. Volumina Legum, które w niniejszem piśmie przez skrócenie (Vol. Leg.) oznaczamy, wyszły z druku w Warszawie w 8 Tomach in folio. pierwsze 6 Tomów od roku 1752. — 1759. ostatnie 2. roku 1782. Tytuł tomu 1go jest: *Leges, Statuta, Constitutiones, Privilegia Regni Poloniae, magni Ducatus Lithuaniae etc. Innych 7miu: Prawa, Konstytucye i Przywileje Królestwa Polskiego i Wielkiego Xięstwa Litewskiego.*

(93) Vol. Leg. V. 252. Brama wschodnia za najpierwszą uważana, dla Wielkiej Polski była przeznaczona: ta bowiem prowincya miała pierwszeństwo między trzema narodami Polskę składającymi. Fredro Hist. Hen. p. 18. Pomylił się więc Skrzetuski (prawo Polit. I. 99.) Zachodnią bramę dla Wielkiej Polski przeznaczając.

oznaką). To jednakże prawo nie ściśle było wykonywane; a na Elekcji Michała już pistolety na świętém Elekcji miejscu widzimy.

Senat mając na czele Prymasa zajmował miejsce w Szopie. Był to obszerny namiot, albo raczej budynek drewniany, 60 łokci długości, a 24 szerokości mający (94), w słupy stawiany, z boków deskami, zwierzchu gontami pokryty (95), na każdą Elekcją z nowa wystawiany i przez Prymasa poświęcany.

Pierwszą takową szopę na Elekcji Stefana widzimy; przy wyborze albowiem Henryka, namioty po zmarłym królu pozostałe na obrady Senatorskie użyte były. Przy szopie zbierali się posłowie, miejsce ich obrad nazywało się Kołem. Jna Szlachta godnością poselską niezaszczycona, pod swemi namiotami, każde Województwo czyli Chorągiew oddzielnie, w wyznaczoném przez Marszałka Wielkiego Koronnego miejscu, o kandydatach do tronu radziła. To tylko bowiem było iéy na Seymach Elekcyjnych udziałem; względem innych potrzeb Ojczyzny Senat i Posłowie radzili (96). Posłowie ci wybierali z pomiędzy siebie Marszałka większością głosów iak na Seymach zwyczajnych. W ro-

(94) Continuation de l'hist. gen. de Pologne, de Solignac. ou tome sixieme. p. 62.

(95) Wydatki na szopę, most pod Warszawą, i inne w czasie bezkrólewia, skarb publiczny obojga narodów (Polski i Litwy) ponosił. Vol. Leg. VI. 589. 597.

(96) Lengnich Jus Pub. Pol. T. I. p. 102. ed. 1742. an.

ku dopiero 1697 na Elekcyi Augusta IIgo cała Szlachta do wyboru Marszałka przypuszczoną została, czego przecieź przy następnych nie widzimy Elekcyach. Na Elekcyi tylko Stanisława Augusta roku 1764. wysłała szlachta już na polu zgromadzona, dwa razy tyle z pomiędzy siebie Deputowanych, ile wybierać zwykła posłów. Deputowani ci połączeni z posłami na wybór Marszałka głosowali. Obrany Marszałek wykonywał przysięgę, której rota nie zawsze była ta sama. Potém Deputacya z 9 Posłów po 3 z każdego narodu (Wielkiéy Polski, Małéy Polski i Litwy) wyznaczona, upraszała Senatu o pozwolenie połączenia się z sobą, które otrzymawszy, wchodził stan rycerski (tak bowiem nazywano posłów) do szopy, gdzie Marszałek Seymowy witał ich imieniem Prymasa, który koniecznie sam na to odpowiedzieć był powinien.

Po takowym złączeniu się stanów, przystępowano do roztrząsania projektów, które przed Elekcyą w prawo zamienić chciano. Projekta takowe układali albo tylko roztrząsali pierwéy, w zamku królewskim w Warszawie, wyznaczeni przez Prymasa i jego radę (którą mu zwykle w czasie bezkrólewia, równie iak i Hetmanom przydawano) Senatorowie i Posłowie z trzech wielkich Polski prowincyy (97). Następnie stanowiono Sąd Kapturowy, czyli trybunał dla występków na polu Elekcyi popełnionych, *Judicium Compositum* nazywany. Trzech bowiem Senatorów (po 1. z każdéy prowincyi od Prymasa wyznaczonych, i 12 Posłów po

(97) Schultz Historia Interregni an. 1733. p. 45.

4 z prowincyi) do jego składu należało, oprócz Marszałków Wielkich i Sekretarza, którym zawsze bywał Pisarz Akto-
wy Warszawski. Po wyznaczeniu tych Sądów, przystępo-
wano do sprostowania wszelkich nadużyć i rozwolnień pra-
wa, co exorbitancyami nazywano (98).

Zafatwiwszy te drobniejsze punkta, przedsiębrano czyn-
ność nayważniejszą, iaką był wybór Monarchy. Dawano
zatem posłuchanie nadzwyczajnym posłom zagranicznym
(zwyczajni bowiem przed Elekcyą o kilka mil oddalali się od
stolicy (99), stawiającym w sprawie Kandydatów. Posłowie ci
zbliżając się do Warszawy, zatrzymywali się w drodze, i za-
wiadomiali o swém przybyciu Prymasa, który pod pozorem
assystencyi, w rzeczy zaś saméy, dla zapobieżenia tworzeniu się
stronnictw, przydawał im po 1. ze szlachty. Na pole Elekcyi
w powozach Prymasa przyhywali, przyjmowani przy bra-
mie od Marszałków Wielkich i Deputacyi z Senatu i grona
poselskiego wybranéy. Mieysce w szopie między Marszał-
kami zajmowali. Nuncyusza Papieskiego oprócz zwyczaj-
néy Deputacyi kilku ieszcze Biskupów przyjmowało: a gdy
wchodził do szopy, Prymas dwa kroki ku niemu postępo-
wał, a grzecznie przywitawszy, obok siebie po lewéy ręce
mieysce zająć prosił. Na posłuchanie posłów pierwszego
rzędu Mocarstw (100) łączył się Stan rycerski z Senatém.
Posłowie Xiążąt, Elektorów i t. d. osobne w Senacie, osobne
w Izbie poselskiéy audyencye miewali. Wszyscy sledząc i

(98) Zob. Vol. Leg. V. 13. (99) Vol. Leg. V. 250:

(100) Nuncyusz Papiezki, Posłowie Cesarscy i Królewscy.

i z nakrytymi głowami mówili. W połączonych izbach odpowiadał Prymas: po ich zaś rozłączeniu, Prymas imieniem Senatu, Marszałek Seymowy imieniem Izby Poselskiéy. Takowe posłuchanie zwykle odbywało się w szopie, od roku dopiero 1632. przed szopą (101). Niektóre mocarstwa listy tylko do Senatu i stanu rycerskiego przysyłały, w których dawano Polsce tytuł: Najiaśniejsza Rzeczpospolita (*Serenissima Respublica*) (102). Adresowane do Senatu czytał Sekretarz czyli Referendarz Koronny; do Stanu Rycerskiego, Marszałek Seymowy.

Po wysłuchaniu poselstw i spisaniu listy Kandydatów, Senat, Posłowie i Szlachta pokłękawszy na polu Elekcyi z odkrytymi głowami, śpiewali *Veni Creator Spiritus*. Poczém na rozkaz Prymasa rozchodzili się Senatorowie z Posłami do Szlachty właściwych Woiewództw w celu wspólnéj narady (103), której skutku oczekiwał w szopie Prymas i Marszałek Séymowy. Szlachta zaś albo pod namiotami na Woiewództwa podzielona (104), albo razem złączona (105) o-

(101) Na Elekcyi Augusta II. żeby Prymasa od upału zasłonić, wystawiono przed szopą pewien gatunek namiotu, który przecięż na powszechne żądanie szlachty o równość braterską troskliwéj rozrzucić musiano.

(102) Tytułu tego i Posłowie podczas audyencyi używali.

(103) Spis Senatorów do każdego Woiewództwa należących zob. w Hartk: p. 510. i w Gwagnina Kronice.

(104) Jak na Elekcyi Henryka. (105) Jak na Elekcyi Stefana i Zygmunta III.

brady swe odprawiała: od r. 1632. nastął zwyczaj, iż Szlachta konno, Woiewództwami głosowała. Pierwszy godnością w Woiewództwie, Ziemi lub powiecie, jeżeli ten miał prawo oddzielnego głosowania; to jest: Biskup, Woiewoda lub Kasztelan, zalecał swéy szlachcie Kandydata, któremu sprzyiał, lub tylko ogólnie o wszystkich mówił, jeżeli żadnego nie był stronnikiem. Gdy się który z wymienionych kandydatów podobał, przyzwalali na jego wybór, wołając: Zgoda! Nacześnieć iednakże burzliwe bywały Elekcye, i spokojnych 3 ledwie możnaby naliczyć (106). Wspomnieni Naczelnicy Woiewództw, zebrawszy pojedyncze głosy szlachty, gdy iednomyślności nie było, przynosili je Prymasowi do szopy, do której zwolna przybliżała się Szlachta. Głosy te (Sufragia) przez iednego z Posłów czytane były: Marszałek zaś Seymowy ogłaszał Woiewództwo, do którego należały (107). Większość pospolicie przeważała, malkontenci pole Elekcji opuszczali: często iednakże napotykamy przykłady, że odłączenie się mniejszey części, chociażby nawet z Prymasem lub Marszałkiem Koronnym lub Seymowym, nie przeszkadzało wyborowi od większey części żadanego Monarchy. — Po odczytaniu głosów, Prymas obieżdżał Woiewództwa, i do trzeciego razu o zgodę zapytywał (108). Gdy się nikt wyraźnie wyborowi nie sprzeciwiał, mianował tenże Prymas obranego Króla, a krótką za zdrowie iego odprawwszy mo-

(106) Władysława IV. Jana Kazimierza, Stanisława Augusta.

(107) Zawadzki Historia arcana p. 37.

(108) Lengnich Jus Public. Pol. I. 145.

dlitwę, Marszałkowi W. Koronnemu ogłosić go polecał. Marszałek W. Koronny w towarzystwie Marszałka W. Litewskiego i Marszałków nadwornych obojga narodów, u wszystkich trzech bram pola Elekcyjnego, od wschodniéj zacząwszy, ogłaszał Elekta prawym narodem Polskiego Monarchą. Nieobecnego Prymasa zastępował Biskup Poznański, pod niebytność którego Kuiawski, lub inny z kolei, Wielkieypolski. Tylko Jana III. mianował Biskup Krakowski (109). Nie przytomnego Marszałka Koronnego, mógł zastąpić Litewski. Wzmiankują jednak Dzieje, że Zygmunta III. dla nieobecności Marszałków mianował Kanclerz Koronny (110) i to nie u bram elekcyjnych, ale w Kościele S. Jana w Warszawie.

Po takowém ogłoszeniu, pokłękawszy wszyscy zaraz na polu Elekcyi śpiewali Hymn S. Ambrożego. (Te Deum); a tymczasem liczne z dziań wystrzały, i huczne trąb i kotłów odgłosy, radości powszechnéj były oznaką.

Tu Posłowie obranego Króla wykonywali w jego imieniu na pakta konwenta przysięgę, którą osobiście przy odebraniu dyplomatu Elekcyjnego, powtórzyć był powinien. Jeżeli obrany Monarcha znajdował się już w Warszawie (co prawem roku 1633. zabronione zostało (111), przysięga Posłów była niepotrzebna.

(109) Kazimierz Floryan Czartoryski Prymas umarł niespodzianie, Biskup Poznański nie był obecny, a Kuiawski nie odebrał od Prymasa Bulli Papieżkiej, porządek takowy przepisując; Krakowski przeto, jako pierwszy w Senacie, obrzędu tego dopełnił.

(110) Jan Zamoyski.

(111) Vol. Leg. Ill. 783. Byli jednak obecni Michał i Jan III

Pakta konwenta były pewne Króla z narodem umowy, tak względem sposobu rządu, iako obietnic uczynionych. Początek tych umów od Kazimierza W. wywodzą, gdy ten Monarcha siostrzeńca swego Ludwika Króla Węgierskiego następcą po sobie mianował. Pierwsze iednakże dla Henryka Walezyusza ułożono: i na te wszyscy inni z pewnemi tylko dodatkami przysięgali. Do ułożenia tych paktów wyznaczano po 2 Senatorów i 4 Posłów z każdéj prowincyi Polski. Były z początku po łacinie, od roku zaś 1633. w kraiowym układane ięzyku.

Po zaprzysiężeniu paktów konwentów wręczano Monarsze dyplomaty jego Elekcyi, wolą narodu zawierający (112). Był na pergaminie pisany, i podpisami wszystkich Senatorów i Deputowanych od Szlachty każdego Woiewództwa stwierdzony (113).

Gdy rozdwojona była Elekcyja, składano po niéy do umówionego miejsca zjazd narodowy zwany Poparcie, dla utwierdzenia się w wierności przyrzeczenia bronić wszelkiemi siłami swego Elekta, tudzież dla dania sposobności przeciwnéj partyi do poznania swéy siły, i zaniechania przedsięwzięcia.

Wreszcie wybór posłów zapraszać mających Monarchę do objęcia tronu, zamykał Seym Elekcyyny.

(112) Lettre sur la Constitution actuelle de la Pologne p. 27.

(113) Fredro Historia Henr. ed. 1652 in 4to p. 43. i inni. Skrzetuski tylko (Prawo Polit. ed. 1787. T. I. str. 100). utrzymuje, że Dyplomaty Elekcyi podpisywał tylko Prymas i Marszałek Seymowy.

T A B L I C A

Wyszczególniająca porządek Województw, liczbę w nich wybieranych Posłów, i miejsce wyborów szczególnych czyli partykularnych.

Nazwisko Województwa	Liczba Posłów	Miejsce ich wybierania.	U W A G I
Krakowskie	6 od r. 1764	Proszowice	1 przed r. 1736 odbywał się seymik tych ziem w Zatorze; lecz poseł na nim obrany udawał się do Proszowic na Seymik Krakowski, i tam na wybór Posłów na Seym głosował wspólnie ze Szlachtą. Seymik Zatorski na mocy Konstytucyi (uchwały) r. 1616 (l) miał się odprawić trzema dniami przed Proszowickim, co w r. 1635 (m) do tygodnia przedłużono. Razem z Województwem Kaliskiem (o)
X. Oświęcimskie i Zatorskie	8. (i) 2 od 1736 (k)	Zator	
Poznańskie	12. od r. 1787. 16, (n)	Sroda	

(i) Vol. Leg. VII. 107. (k) Vol. Leg. VI. 671. (l) Vol. Leg. III. 288.

(m) Vol. Leg. III. 885. (n) Skrzetuski Prawo Polit. ed. r. 1787. T. I. str. 245. i dziełko: Senati Posłowie r. 1790. (o) Chwałkowski Jus ed. 1676. p. 101.

Nazwisko Woiewództwa	Liczba Postów	Mieysce ich wybierania	U W A G I.
Wilenskie			
a, Powiat Wileński	2	Wilno.	
b, — Oszmiański	2	Oszmian	
c, — Lidzki	2	Lida.	
d, — Wiłkomirski	2	Wiłkomir.	
e, — Brasławski	2	Brasław.	
Sandomierskie	6		
	od r. 1736		
	7 (p)		
Kaliskie		Sroda	Razem z Poznań- skiem.
Gnieźnieńskie	4	Sroda	Razem z Poznańskim. W roku 1768 posta- nowiono, aby Powia- ty Woiewództw, Po- znańskiego, Kaliskie- go i Gnieźnieńskiego po 2 postów w swych stolicach wybra- wszy, takowych na wspólny Seymik do Poznania przysyłały: lecz uchwałę tę, jako niedogodną, w roku 1776 zniesiono (q).
Trockie			
a, Powiat Trocki	2	Troki.	
b, — Grodzieński	2	Grodno.	
c, — Kowieński	2	Kowno.	
d, — Upitski	2	Poniewierz.	

(p) Vol. Leg. VII. 107.

(q) Vol. Leg. VII. 749. i VIII. 707.

Nazwisko Woiewództwa	Liczba Posłów.	Mieysce ich wybierania.	U W A G I.
Sieradzkie	4	Szadek.	
Ziemia Wieluńska	2	Wieluń.	
Łęczyckie	4	Łęczyca.	
X. Zmudzkie	2	Rosienice	
	od 1764. 5		
	od 1776. 6		
	(r)		
Brzesko Kuiawskie	2	Radzieiów.	
Kiiowskie	6	Żytomierz.	
		od roku 1659.	
		Włodzimierz	
		(s). W końcu	
		panowania Sta-	
		nisława Augu-	
		sta znowu Ży-	
		tomierz (t)	
Jnowrocławskie	2	Radzieiów.	Razem z Brzesko
Ziemia Dobrzyńsk:	2	Lipno.	Kuiawskiém. (u)
Ruskie			
a, Ziemia Lwowska	2	Lwów.	Wybierani w ka-
b, Powiat Zydacze:	1 od roku	Zydaczew.	żdęj ziemi Posło-
	1764 (v)		wie zieżdźali się,
c, Ziemia Przemyśl:	2	Przemyśl	dla ułożenia ogól-
d, — Sanocka	2	Sanock.	néy z całego Wo-
e, — Halicka	6	Halicz.	wództwa na Sejm
f, — Chełmska	2	Chełm.	instrukcyi, do

(r) Vol. Leg. VIII. 941. (s) Vol. Leg. IV. 634. (t) Skrzetuski Prawo-
poli. T. 1. str. 244. (u) Vol: Leg. 1. 367. (v) Vol. Leg. VII. 71.

Nazwisko Woiewództwa.	Liczba Posłów.	Miejsce ich wybierania.	U w a g i.
Bełzkie	4.	Bełz.	do Wiśni (w) Halicka tylko ziemia r. 1764 (x) od tego wyięta została, z zaleceniem odbywania swego seymiku w Haliczu, wtenczas, kiedy go inne ziemie odbywały w Wiśni.
Wołyńskie.	od 1764. 5 (y).		
a, Powiat Łucki.	2}	Łuck.	
b, — Włodzimierz:	2} 6.	Włodzimierz.	
c, — Krzemieniec:	2}	Krzemieniec.	
Podolskie.	6	Kamieniec podolski; a po zabraniu go przez Turków 1672 r. Lwów	
Smoleńskie.		Olita (z).	
a, Pow: Smoleński.	2}	Wilno.	
b, — Starodubows:	2} 4.	Urzędów.	
Lubelskie.	2	a od 1532 Lublin (ac).	
	a od 1654 3 (aa).		
	a 1764 6. (ab).		
Połockie.	2.	Połock, a od 1780 Usacz. (ad).	

(w) Hartknoch de Rep: Pol: ed an: 1698 pag. 668 (x) Vol: Leg: VII. 70 (y) Vol: Leg: VII. 363 (z) Skrzetuski prawo polit: T. 1. str: 246. (aa) Vol. Leg. IV. 455 po 1 z Powiatów: Lubelskiego, Urzędowskiego i Łukowskiego. (ab) Vol. Leg. VII, 353 (ac) Vol. Leg. I. 509 (ad) Skrzetuski l. 249.

Nazwisko Woiewództwa.	Liczba Posłów.	Mieysce ich wybierania.	U w a g i.
Nowogrodzkie.			
a, Pow: Nowogrodz:	2	Nowogrod. Słonim. Wołkowysk.	
b, — Słonimski.	2		
c, — Wołkowyski.	2		
Płockie.	3	Raciąż.	
	od 1764.		
	4(ae)		
Witebskie.	2.	Witebsk, a od r. 1775 Chołopienice. (af)	
Powiat Orszański	2.	Orsza, a od r. 1775 Chołopienice. (af)	
Mazowieckie.			
a, Ziemia Czerska.	2	Czersk. Warszawa. Wiski. Wyszogród. Zakroczym. Ciechanów. Łomża. Różań. Liw. Nur.	
b, — Warszawska.	2		
c, — Wiska.	2		
d, — Wyszogrodz:	2		
e, — Zakroczyms:	2		
f, — Ciechanowsk:	2		
g, — Łomżyńska.	2		
h, — Różańska.	2		
i, — Liwska.	2		
k, — Nurska.	2		
Podlaskie.			
a, Ziemia Drohicka	2.	Drohiczyn.	
b, Ziemia Mielnic.	2.	Mielnik	
c, — Bielska.	2.	Brąnsk (ag)	

(ae) Dyaryusz Seymu Koronac: r. 1764 arkusz Pp.

(af) Vol: Leg: VIII. 618. Hartk: p. 643.

Nazwisko Woiewództwa	Liczba Posłów	Mieysce ich wybierania	Uwagi.
Rawskie.			
a, Ziemia Rawska:	2.	Rawa. Sochaczew. Gombiń.	Wybrani posłowie zjeżdżali się do Bolimowa dla ułożenia ogólny Woiewództwa instrukcyi na Seym (ah).
b, — Sochaczewska	2. } 6.		
c, — Gostyńska.	2. }		
Brzesko Litewskie:			
a, Pow: Brzeski.	2.	Brześć Litewski: Piński.	
b, — Piński.	2. } 4.		
Chełmińskie:			
a, Pow: Chełmiński	2.	Kowalewo.	
b, — Toruński.	2.		
c, — Grudziądzki.	2.		
d, — Radzyński.	2. } 14. (ai)		
e, — Kowalewski.	2.		
f, — Brodnicki.	2.		
g, — Nowomieyski.	2.		
Mściszawskie,	2.	Mściszaw.	

(ah) Vol: Leg: VII. 482. (ai) Że każdy Powiat Woiewództw Pruskich Chełmińskiego, Malborskiego i Pomorskiego ma po 2. Posłów obierać, stanęła uchwała dopiero w roku 1764. (Vol: Leg: VII. 8.) dawniej bowiem żadnego w téy mierze nie było ograniczenia, i w r. 1685. 70. Posłów, iak świadczy Hartknoch de Rep: Pol: p. 653. z tych trzech Woiewództw na Seym przybyło.

Nazwisko Woiewództwa.	Liczba Posłów.	Mieysce ich wybierania.	U w a g i.
Malborskie.			
a, Pow: Sztumski.	2	Sztum.	
b, — Kiszporgski.	2		
c, — Elbląski.	2		
d, — Malborski.	2		
Bracławskie.	2.	Winnica a od	
	od 1764.	1659. Włodzi-	
	6. (ak)	mierz (al)	
Pomorskie.			
a, Pow: Tczewski.	2	Stargard.	Powiaty tego Woiewództwa, prócz Nowskiego i Swieckiego, obierały posłów w swych miastach, i tych wysyłały do Stargardu dla ułożenia instrukcyi Woiewódzkiey. Powiaty zaś Nowski i Swiecki seymikowały w Stargardzie (am).
b, — Gdański.	2		
c, — Nowski.	2		
d, — Swiecki.	2		
e, — Tucholski.	2		
f, — Czfuchowski.	2		
g, — Mirachowski.	2		
h, — Pucki.	2		
16.			
Mińskie.			
a, Powiat Miński.	2	Mińsk.	
b, — Mozyrski.	2	Mozyr.	
c, — Rzeczycki.	2	Rochaczew, a od 1775 Bobroysk (an).	

(ak) Dyar: Sey: Koronac: r. 1754. ark. Pp? i dziełko: Senat i Posłowie 1790. (al) Vol: Leg: IV. 634. (am) Hartk: de Rep: Pol: p. 668. i Opisanie Polski i Litwy str. 88, (an) Vol: Leg: VIII. 618.

Nazwisko Woiewództwa.	Liczba Posłów.	Mieysce ich wybierania.	U w a g i.
Inflantskie.	6.	Kiesa (ao) a to od r. 1598 (ap) od r. zaś 1673 Dyneburg (aq)	Między tymi posłami dwóch było z Polski, 2 z Litwy, 2 z Inflant (ar). Po zupełném zaś odebraniu Inflant r. 1660. Król dla uzupełnienia liczby, tych 6 posłów wyznaczał (as).
Czerniechowskie.	4.	Czerniechów, a od 1659 Włodzimierz (at).	

(ao) Kiesa inaczej Winda albo Windawa.

(ap) Vol: Leg: II. 1474 (aq) Vol: Leg: V. 155 (ar). Vol: Leg: II. 1474.

(as) Skrzetuski Prawo Polit: T. I. str: 246. (at) Vol: Leg: IV. 634.

PORZĄDEK SENATORÓW

CO DO ICH PIERWSZENSTWA.

Zasiadali po obu stronach tronu, znak * obok umieszczony, wskazuje Senatorów prawą stronę zajmujących — Ministrowie siedzieli naprzeciw tronu.

<i>Arcybiskupi:</i>	<i>Woiewoda:</i>	<i>Kasztelanowie</i>	
*Gnieźnieński	Łęczycki.	<i>wieksi:</i>	(a) Ustanowiony za Ste-
Lwowski.	<i>Starosta:</i>	Poznański.	(b) za Władysława IV.
<i>Biskupi:</i>	*Żmudzki.	Sandomierski.	Biskupi: Poznański i
Krakowski	<i>Woiewodowie:</i>	Kaliski.	Wileński, Warmiński i
*Kuiawski.	Brzeski Kujawski.	Woynicki.	Łucki; tudzież Woje-
Wileński.	Kijowski.	Gnieźnieński.	wodowie: Krakowski i
Poznański.	Inowrocławski.	*Sieradzki.	Poznański, zachowywali
*Płocki.	Ruski.	Łęczycki.	alternatę, to jest na
*Warmiński.	Wołyński.	*Żmudzki.	jednym Seymie Biskup
*Łucki.	Podolski.	Brzeski Kujawski.	Poznański, Warmiński i
*Przemyślski.	*Smoleński.	*Kijowski.	Wojewoda Krakowski;
*Żmudzki.	Lubelski.	Inowrocławski.	na drugim Biskup Wi-
*Chełmiński.	*Płocki.	Lwowski.	łeński, Łucki, i Woje-
*Chełmski.	Bełzki.	Wołyński.	woda Poznański, wyż-
*Kijowski.	*Nowogrodzki.	Kamieniecki.	sze zajmowali miey-
*Kamieniecki.	Połocki.	*Smoleński.	sce.
*Inflantski (a)	*Witebski.	Lubelski.	(c) Od r. 1598. do 1660.
*Smoleński. (b)	*Mazowiecki.	*Połocki.	w Inflantach trzech Wo-
<i>Kasztelan:</i>	*Podlaski.	Bełzki.	jewodów i tyleż Kaszt-
Krakowski.	*Rawski.	*Nowogrodzki.	elanów było. — Mocą po-
<i>Woiewodowie:</i>	*Brzeski Litewski.	*Płocki.	koju Oliwskiego r. 1660
Krakowski.	Chełmiński.	*Witebski.	znaczna część Inflant
Poznański.	*Mściśławski.	*Czerski.	do Szwecyi odpadła:
Wileński.	*Malborski.	*Podlaski.	pozostały nową w ro-
Sandomierski.	*Bracławski.	*Rawski.	ku 1677. nadano orga-
<i>Kasztelan:</i>	*Pomorski.	*Brzeski Litewski.	nizacya, podług której
Wileński.	*Miński.	*Chełmiński.	jeden tylko Wojewoda
<i>Woiewodowie:</i>	Dorpatzki (c)	Mściśławski.	i jeden Kasztelan pod
Kaliski.	*Inflantski (c)	Elblązski.	nazwiskiem Inflantskie-
Trocki.	Parnawski (c)	Bracławski.	go, kolejno z trzech
Sieradzki.	Czerniechowski (d)	*Gdański.	narodów Polskę skła-
<i>Kasztelan:</i>	Gnieźnieński (e)	*Miński.	dających wybierany, za-
*Trocki.		Dorpatzki (c)	siadł i w Senacie. Vol:

(a) Ustanowiony za Ste-

(b) za Władysława IV.

Biskupi: Poznański i

Wileński, Warmiński i

Łucki; tudzież Woje-

wodowie: Krakowski i

Poznański, zachowywali

alternatę, to jest na

jednym Seymie Biskup

Poznański, Warmiński i

Wojewoda Krakowski;

na drugim Biskup Wi-

łeński, Łucki, i Woje-

woda Poznański, wyż-

sze zajmowali miey-

sce.

(c) Od r. 1598. do 1660.

w Inflantach trzech Wo-

jewodów i tyleż Kaszt-

elanów było. — Mocą po-

koju Oliwskiego r. 1660

znaczna część Inflant

do Szwecyi odpadła:

pozostały nową w ro-

ku 1677. nadano orga-

nizacya, podług której

jeden tylko Wojewoda

i jeden Kasztelan pod

nazwiskiem Inflantskie-

go, kolejno z trzech

narodów Polskę skła-

dających wybierany, za-

siadł i w Senacie. Vol:

Leg: II. 1474. V. 483.

(d) Odr. 1635. Vol: Leg:

III. 865.

(e) Odr. 1768. Vol: Leg:

VII. 747.

(f) odr. 1768. Vol: Leg:

II. 622. 747.

(g) Kasztelanowie

inniysi od Bolesława

Chrobrego wywodzą

*Wendeński (c)	Biechowski.	Łukowski (k)	początki; lecz do rady
Parnawski (c)	*Bydgoski.	Zytomierski (k)	dopiero od czasów Ka-
*Czerniechow-	Brzeziński!	Owrucki (k)	zimierza Wielkiego
ski (d)	*Kruszwicki.	Ministerium:	przy puszczeni zostali.
Mazowiecki (f)	Oświęcimski.	Marszałek Wielki	(h) Tu Neugebauer (str.
Kasztelanowie	*Kamiński.	Koronny.	22.) fałszywie umieszcza
mnieysi (g)	Spicimirski.	Marszałek Wielki	Kasztelanów: Wendeń-
*Sandecki.	*Inowłocki.	Litewski.	skiego, Dorpatskiego i
Międzyrzecki.	Kowalski.	Hetman W. K. (l)	Parnawskiego, ho wszy-
*Wiślicki.	*Santocki.	Hetman W. Lit. (l)	scy się zgadzają, że ci
Biecki.	Sochaczewski.	Kanclerz W. Kor.	do większych należeli.
*Rogoziński.	*Warszawski.	Kanclerz W. Lit.	(i) odr. 1764. Vol: Leg:
*Radomski.	Gostyński,	Podkanclerzy Ko.	VII. 363.
*Zawichostski.	*Wizki.	Podkanclerzy Lit.	(k) odr. 1775. Vol: Leg:
Łędzki.	Raciążki.	Podskarbi Kor.	VIII. 180.
*Szremski.	*Sierpski.	Podskarbi Lit. (m)	(l) odr. 1768. Vol: Leg:
Zarnowski.	Wyszogrodzki.	Marszałek Na-	VII. 677.
*Małogoski.	*Rypiński.	dworny Kor.	(n) Hartknoch nie liczy
Wieluński.	Zakroczymski.	Marszałek Na-	Podskarbiach do rzędu
*Przemyski.	*Ciechanowski.	dworny Lit.	Ministrów zasiadają-
Halicki.	Jiowski.	Hetman Polny	cych w Senacie; lecz to
*Sanocki.	*Słoński.	Kor. (l)	umieszczenie Volumina
Chełmski.	Lubaczewski.	Hetman Polny	Legum (II. 778.) grun-
*Dobrzyński.	Konarski Sieradz-	Lit. (l)	townie zbliża.
Połaniecki.	ki.	Podskarbi N. Ko-	(n) odr. 1775. Vol: Leg:
*Przemęcki.	*Konarski Łęczy-	ronny (n)	VIII. 179.
Krzywiński.	cki.	Podskarbi N. Li-	Odr. 1768. wszystkich
*Czechowski.	*Konarski Kuja-	tewski (n)	Ministrów zaraz po Wo-
Nakielski.	wski.		jewodach liczono. Vol:
*Rozpirski.	Buski (i)		Leg: VII. 621.

WYKAZ CHRONOLOGICZNY ZJAZDÓW i SEYMÓW.

Rok	Mieysce	U w a g i	Rok	Mieysce	U w a g i
WŁADYSŁAW ŁOKIETEK.			ALEXANDER.		
1331	Chęciny.		1501	Kraków.	
KAZIMIERZ W.			1503	Piotrków.	
1347	Wiślica.		1504	dto.	
1355	Kraków.		1505	Radom.	
1356	dto.		ZYGMUNT I.		
1369	dto.		1507	Kraków.	Koronacyiny
LUDWIK.			1510	Piotrków.	
1374	Koszyce.		1511	dto.	
WŁADYSŁAW JAGIELŁO.			1512	dto.	
1404	Korczyn.	Seym.	1515	Kraków.	
1420	Warka.		1518	dto.	
1422	Czyrwińsk.		1519	Piotrków.	
WŁADYSŁAW WARNENCZYK.			1520	Bydgoszcz.	
1433	Kraków.		dto.	Toruń.	
1436	Brześć Ku- iawski.		1523	Piotrków.	
dto.	Korczyn.		1525	dto.	
1438	Piotrków.		1527	Kraków.	
dto.	Korczyn.		1529	Piotrków.	
KAZIMIERZ IV.			1530	Kraków.	
1451	Piotrków.		1532	dto.	
dto.	Korczyn.		1533	Piotrków.	
1454	Nieszawa.		1534	dto.	
1457	Piotrków.		1536	Kraków.	Skażenie.
1458	dto.		1537	Lwów.	Rokosz.
1468	Korczyn.	Seym.	1538	Piotrków.	
1474	Opatowiec.		1539	Kraków.	
JAN OLBRACHT.			1540	dto.	
1496	Piotrków.		1542	Piotrków.	
1499	Wilno.		1543	Kraków.	
dto.	Kraków.		1544	Piotrków.	
			1545	Kraków.	Skażenie.

Rok	Mieysce	U w a g i	Rok	Mieysce	U w a g i
ZYGMUNT AUGUST.			1582	Warszawa.	Skażenie.
1548	Wilno.		1585	dto.	dto.
1550	Piotrków.	Skażenie.	1587	dto.	Konwokacyi:
1552	dto.		dto.	Wola.	Elekcyyny.
1553	Kraków.		ZYGMUNT III.		
1554	Lublin.	Rozeszli się.	1588	Kraków.	Koronacyiny
1557	Warszawa.		1589	Warszawa.	
1558	Krasnostaw	Rozeszli się dla niezwykłości miesca.	1590	dto.	
			1591	dto.	
			1592	dto.	Inkwizycyy- ny. Jedyny w dzieiach naszych.
1562	Piotrków.		1593	dto.	
1562	Łomża.		1595	Kraków.	
1563	Warszawa.		1596	Warszawa.	
1564	Parczów.	Rozeszli się.	1598	dto.	
1565	Piotrków.		1601	dto.	
1566	Lublin.		1603	Kraków.	
1567	Piotrków.		1605	Warszawa.	
1568	Grodno.		1606	dto.	Skażenie.
1569	Lublin.	Unia Litwy.	1607	dto.	
1570	Warszawa.		1609	dto.	
1573	dto.	Konwokacyi:	1611	dto.	
dto.	Kamiień.	Elekcyyny.	1613	dto.	
HENRYK WALEZYUSZ.			1616	dto.	
1574	Kraków.	Koronacyiny	1618	dto.	
1575	Wola.	Elekcyyny.	1619	dto.	
1576	Jędrzeiów.	Poparcie.	1620	dto.	
STEFAN BATORY.			1621	dto.	
1576	Kraków.	Koronacyiny	1623	dto.	
dto.	Toruń.		1624	dto.	
1578	Warszawa.		1625	dto.	
1580	dto.		1626	dto.	
1581	dto.				

Rok	Mieysce	U w a g i	Rok	Mieysce	U w a g i
1626	Toruń.		1654	Warszawa.	
1627	Warszawa.		1655	dto.	
1628	dto.		1656	Tyszowiec.	
1629	dto.		1658	Warszawa.	
dto.	dto.		1659	dto.	
1631	dto.		1660	dto.	
1632	dto.		1661	dto.	
dto.	dto.	Konwokacyi:	1662	dto.	
dto.	Wola.	Elekcyyny.	1664	dto.	Zerwany.
WŁADYSŁAW IV.			1665	dto.	dto.
1633	Kraków.	Koronacyiny	1666	dto.	dto.
1634	Warszawa.		1667	dto.	
1835	dto.		1668	dto.	Zerwany.
dto.	dto.		dto.	dto.	
1637	dto.		dto.	dto,	Konwokacyi:
1638	dto.		1669	Wola.	Elekcyyny.
1640	dto.		MICHAŁ.		
1641	dto.		1669	Kraków.	Koronacyiny
1642	dto.				Zerwany.
1643	dto.		1670	Warszawa.	
1646	dto.		1672	dto.	Zerwany.
1647	dto.		dto.	dto.	
1648	dto.	Koronacyiny	1673	dto.	
dto.	Wola.	Elekcyyny.	1674	dto.	Konwokacyi:
JAN KAZIMIERZ.			dto.	Wola.	Elekcyyny.
1649	Kraków.	Koronacyiny	JAN III.		
dto.	Warszawa.		1676	Kraków.	Koronacyiny
1650	dto.		1677	Warszawa.	
1652	dto.	Zerwany.	1678	Grodno.	Trwał 6 miesięcy.
dto.	dto.	Nie był Król obecny dla słabości zdrowia.	1681	dto.	Zerwany dla tego, że Król na iedną Sessyą kazał świece przynieść. (Contin: de Solig. p. 147).
1653	Brześć Lit:				
1654	Warszawa.	Zerwany.			

Rok	Mieysce	U w a g i	Rok	Mieysce	U w a g i
1683	Warszawa.		1732	Warszawa.	Zerwany.
1685	dto.		1733	dto.	Konwokacyi:
1588	Grodno.	Zerwany.	dto.	Kamień.	Elekcyyny.
1689	Warszawa.	dto.	AUGUST III.		
1690	dto.		1734	Kraków.	Koronacyiny
1693	Grodno.	Zerwany.	1736	Warszawa.	Pacyfikacyin:
dto.	Warszawa.	dto.	1738	dto.	Zerwany.
1695	dto.	dto.	1740	dto.	dto.
1696	dto.	Konwokacyi:	1744	Grodno.	dto.
1697	Wola.	Elekcyyny.	1746	Warszawa.	dto.
AUGUST II.			1748	dto.	dto.
1697	Kraków.	Koronacyiny	1749	dto.	dto.
1698	Warszawa.	Zerwany.	1750	dto.	dto.
1699	dto.	Pacyfikacyin:	1752	Grodno.	dto.
1700	Olkiniki.		1754	Warszawa.	dto.
1701	Warszawa.	Zerwany.	1758	dto.	dto.
1703	Lublin.		1760	dto.	dto.
1704	Warszawa.	Skażenie.	1761	dto.	dto.
dto.	Sandomierz.	dto.	1762	dto.	dto.
dto.	Warszawa.	dto.	1764	dto.	Konwokacyi:
1705	dto.	dto.	dto.	Wola.	Elekcyyny.
1707	Lublin.		STANISŁAW AUGUST.		
1709	Toruń.		1764	Warszawa.	Koronacyyny.
1710	Warszawa.		1766	dto.	
1712	dto.		1767	dto.	
dto.	dto.	Zerwany.	1773	} Warszawa.	Z Limitą.
1717	dto.	Niemy. 7 go-	1775		
1718	Grodno.	dzin twaiący.	1776	dto.	
1719	Warszawa.	Zerwany.	1778	dto.	
1720	dto.	dto.	1780	dto.	
1724	dto.		1782	dto.	
1726	Grodno.		1784	dto.	
1729	dto.	Zerwany.	1786	dto.	
1730	dto.	dto.	1788	dto.	Czteroletni.
			1793	Grodno.	

K. 707